AYLIK MİZAH DERGİSİ • YIL : 3

KASIKATÜR

SAYI : 27 • HAZİRAN 1995

YARIN ÇOK GEÇ OLABİLİR

AHMET ERKANLI

KARİKATÜR

SAHİBİ VE YAYIN YÖNETMENİ
KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ ANKARA İRTİBAT BÜROSU ADINA ANKARA TEMSİLCİSİ
METİN PEKER

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
BÜLENT OKUTAN

YAYIN KURULU
ALİ FUAT SÜER
MURAT ÖZMENEK
ORHAN TÜLEYLİOĞLU
CUMHUR GAZİOĞLU
HİCABİ DEMİRCİ

KATKIDA BULUNANLAR
ALİ ULVİ ERSOY
ALTAN ÖZESKİCİ
AHMET ERKANLI
AHMET ÖZTÜRK LEVENT
ALİ ŞUR
ALİ ŞÜKRÜ FİDAN
CEM KOCATAŞ
CEMALETTİN GÜZELOĞLU
DİNÇER PİLGİN
ERDOĞAN BAŞOL
ERDOĞAN KARAYEL
ERAY ÖZBEK
EDİZ ÇELİK
EROL ÖZDEMİR
FERRUH DOĞAN
FİRUZ KUTAL
HASAN UYSAL
HAKAN ŞENGÜN
HÜSEYİN ÇAKMAK
HÜSEYİN TANYERİ
HİCABİ DEMİRCİ
GÜL TÜRKMEN
İSMET LOKMAN
KEN SASAKI
KADİR DOĞRUER
KADİR CENGİZ
KEMAL HAYİT
LEVENT CANTEK
MUHAMMED ŞENGÖZ
MURAT SAYIN
MUMTAZ İDİL
MURTEZA ALBAYRAK
Mc Laren LİVİNGSTON
METE AĞAOĞLU
MEHMET ALİ TÜRKMEN
MUSTAFA BİLGİN
ORHAN DOĞU
OĞUZ GÜREL
OKTAY BİNGÖL
TURGUT DEMİR
RUHİ TEK
ÜMİT ÖĞMEL
ÜLKÜ OVAT
SANTİ AGO
SEMİH POROY
SEÇKİN TEMUR
SELİM USLU
SERVET GÜREL
SABİT FİKRİ
SERDAR ÇAKIRER
TURGAY KARADAĞ
VENO DALLOS
VALETİN ROZANCA
YENER ÇAKMAK
YİĞİT ÖZGÜR

BASKI : BAROK OFSET / ANKARA

İRTİBAT VE YAZIŞMA ADRESİ
Konur Sokak 31/10 Kızılay-ANKARA
Tel: 417 37 28

POSTA ÇEK NO : 104902 METİN PEKER
Altı Ay : 180.000.-TL Bir Yıllık: 360.000.-TL

Kapak Tasarımı : Servet GÜREL
Kapak Karikatürü : Jenö DALLOS (Macaristan)

Karikatür Dergisi'ndeki eserler kaynak gösterilmeden yayınlanamaz.

KARİKATÜR'DEN

SEVGİLİ KARİKATÜR DOSTLARI

Çok ilginç bir dönemden geçiyoruz.

Tabancalar değil de sanki flaşlar patlıyor. Sanırsınız, Türk devletinin fotoğrafı çekilmekte. Eh! kocaman bir devletin fotoğrafı da herhalde öyle basit bir makineyle çekilemezdi.

Önce Kuşadası Eski Belediye Başkanı **Lütfü Suyolcu,**

Arkasından Yeni Günaydın Gazetesi'nin patronu **M. Bekir Kutmangil,**

Onun da arkasından İşadamı **Emin Cankurtaran.** Mersin eski Belediye Başkanı Kaya Mutlu.

Türkiye dev bir sinema platosu; orada vurgunlarla, soygunlarla, şantajlarla, cinayetlerle örülmüş bir senaryo filme çekilmekte; hepimiz, yani bütün halk olarak biz o filmi seyretmeden önce, filmin çekilişini izlemekteyiz.

Öyle dönemler olur ki, insanlar beş fakülte bitirseler edinemeyecekleri bilgilerin profesörü olurlar. Şimdi Türkiye halkı büyük bir devlet eğitiminden geçiyor. Hepimiz devlet teorisinin profesörü oluyoruz.

Artık biliyoruz ki, bu Türkiye'de ne Başbakan başbakandır gerçekte; ne belediye başkanı belediye başkanı; ne işadamı, işadamı; ne gazeteci gazeteci. Hepsi de aslında başka bir şeydirler. Toplumun önünde o sıfatların rolünü oynamaktadırlar.

Şimdi herkes biliyor ki, rejimin dört ayağı vardır.

Birinci ayak : Siyaset kodamanı,

İkinci ayak : Mafya babası,

Üçüncü ayak : Banka prensi,

Dördüncü ayak : Basın kralı.

Peki işadamı nerede?

Dikkat isteriz: Saydığımız dört ayağın hepsi de işadamıdır aynı zamanda. İşadamı değillerse ne adamıdırlar, bütün bu baylar ve bayanlar?

Türkiye'de rant gelirleri üretimden kaynaklanan gelirleri çoktan katladı. Sermaye yüzde 10, yüzde 20 kâra dönüp bakmıyor bile, Neden baksın? Servetini üçe-beşe katlayacağı Hazine bonoları, para oyunları dururken niçin yatırım yapsın? **Özet : Türk burjuvazisi mafyalaşmıştır.** Şimdi iş dünyasının en büyükleri mafyalaşmış işadamları ve işadamı sayılan mafya babalarıdır.

Her skandalın içinden bir saygıdeğer devlet büyüğü veya bir banka genel müdürü; bir mafya babası, tabii bir de gazete patronu çıkıyor oluşuna niçin şaşmalı o zaman. Böyle bir sistemde işadamıyla mafyayı uyuşturucu trafiği birleştirir. Yağmalanmış sahillerin ve ormanların üstünde yükselen saraylarda canilerle politikacılar dizdize, gönül gönüledirler.

Büyük basın sarkmış diliyle banka kredilerinin peşinde miyavlarken boynunda para babasının çarşafını veya masa örtüsünü fular gibi taşır.

Normaldir: Bu rejimde Şeriatçının kışkırma hakkı da olur, polisin milletvekili dövme özgürlüğü de. Kanlı Sıvas olayları nedeniyle DGM tarafından **"kışkırtıcı"** ilan edilen **Aziz Nesin**'le; on küsur kişiden dayak yiyişi video filmleriyle kanıtlandıktan sonra kimden dayak yediği bir türlü kanıtlanamamış olan Milletvekili Salman Kaya'yı bu köşeden şöyle bir selamlamak nasıl olur acaba?

Sevgili karikatür dostları, hep söylüyoruz, bu ülkede mizah işsizdir. Çünkü yaşamın kendisi mizahla yer değiştirdi. Sabancı'yı düşünün yeter: Kendileri yani patronlar "üretici" oluyorlarmış da, Aydın Güven Gürkan "yiyici" oluyormuş. Gürkan'ın cevabı da iyiydi yani: Bakan, "yiyenlere nasıl yiyeceklerini de yedirerek siz öğrettiniz" anlamında birşeyler söyledi. Sabancı "üreticiyse" işçiler de herhalde mafya babası oluyorlar. Biz mizahçılara ise ağlamak düşüyor.

Her şeye rağmen ağlamasız, neşeli, yaşamın küçük tatlarından kendinizi yoksun bırakmayacağınız bir ay diliyoruz.

MAKSAT MUHABBET

■

hASAN uYSAL

■

OTOBÜS ŞOFÖRLERİ YÜZÜNDEN KALKAN HEYKEL

Arapça'dan apartma heykel yerine üretilen yontu sözünü hiç sevemedim. Tarih öncesine dayanan bu görkemli sanatın adı basit bir yontma eylemine sığıdırılmamalı, diye düşünmüşümdür.

Aslında heykel sanatından da pek anlamam. Bilgim ve ilgim, tüm orta cahil insanlar gibi, sınırlıdır. Zorlamazsanız Rodin'i bilirim. Hoş eskiden "düşünen adam" heykelinin adının Rodin olduğunu sanırdım.

Biraz zorlarsanız da hasbelkader resime düşkün olduğum için, ressam kökenli heykeltraşlar; Picasso Degas, Michelangelo, Donatello'yu sayabilirim. Türkiye'den ise bulmacalarda adları sorulduğu için; Nijad Sirel, Zühdü Mürüdoğlu, Kenan Yontunç'u, kitapları nedeniyle Nurullah Berk'i, arkadaşlarım olduğu için Eşber Karayalçın, Mehmet Aksoy'u, adlarından ve eserlerinden bildiğim İlhan Koman, Hadi Bara ile Kuzgun Acar'ı söyleyebilirim. Haa bir de; İslamiyet yüzünden geç kavuştuğumuz bu sanat dalında ilk gerçek heykeltraşın, Ermeni asıllı Yervant Oskan olduğunu da biliyorum. (Heykelle uğraşan Nilhan, İlhan, Eşber'in annesi ve Çiğdem'den sözetmedim diye amma kızacaklar bana.)

Mehmet Aksoy'u sizin de bilmeniz gerek. Ankara Belediye Başkanı Melih Gökçek taştan kadına şehvet duyup içine tükürmeye kalkmıştı ya... İşte bu heykelin sahibi. Bu sanatı iyi bilenler, O'nu "Türkiye'de yaşayan bir kaç heykeltraştan bir" olarak nitelendiriyorlar.

Heykelden anlamayan birisi olarak, O'nu sanatçı olarak değil arkadaşım olarak seviyorum.

Eşber Karayalçın (Murat Karayalçın ile yakınlığı yok) Murat Karayalçın döneminde heykel konusunda Belediye danışmanıydı. O dönem başkentte ne kadar çok heykele kavuştuk. 3 yıl önceydi, gece yarısı eve bir telefon. Arayan, Ankara'da yaşayan (Şimdilerde Bodrum'a taşındı) Danimarkalı bir şair arkadaşım, Henrik'di. "Acele gel sana bir şey danışacağız!" dedi. Gittim ki, mükellef bir sofra. Sonradan Avrupa çapında bir heykeltraş olduğunu öğrendiğim Danimarka'lı bir sanatçı ve bayan asistanı ile Henkrik'in ev sahibesi diplomat arkadaşı. O gece ne içtik amma...

Neyse hemen sadede geldiler. Danimarkalı heykeltraş eserlerinin kataloğunu çıkardı. Doğrusu o yontulmuş taşlardan bir şey anlamadım ama, cehaletimi de göstermekten kaçınarak, "Oooo harika, enfes" gibi yalakalıklar da yapmadan, durumu geçiştirdim. Henrik bu kez başka bir fotoğraf gösterdi. Bir dikine taş, bir de üstünde duran yatay bir kaya parçası.

"Bu ne?" dememe kalmadı, bunun bir heykel olduğu ve Sakarya Caddesi'nin orta yerine yerleştirildiği, sabahleyin açılışının yapılacağını, ancak şu ana kadar isim bulamadıklarını belirterek, "Bize isim konusunda yardım et!" demez mi? Ben... Heykel... İsim... Ne alaka?

Gözlerimi uzaktaki duvara dikip, son derece derin düşünen, son derece ciddi bir havaya büründüm. (İbadet de herhalde ancak böyle yapılır.) "TAŞANKARA" dedim. Öyle ya heykel Ankara'da. Ankara taşı kullanılmış. İstenirse "Taşan Kara" diye de okunabilir. Yani Kurtuluş Savaşı falan... İnanmayacaksınız ama bu ismi çok tuttular. Böylece; Ankara'nın göbeğinde duran, ama hala neyi simgelediğini bilemediğim o koca kaya parçalarının adını ben koymuş oldum.

Özellikle Avrupa ve Sovyetler Birliği'nde gördüğüm heykellere bayılmıştım. Saatlerce kimin yaptığını, niye ve nasıl yaptığını düşünmeden seyrederdim. Ülkemde yetkili birisi olsam heryere bu heykellerden yaptırmayı düşlerdim. Boş duran çirkin binaların duvarlarını, teraslarını, bina girişlerini doldurmayı kurardım. Ta ki Karayalçın döneminde yaptırılan, Ankara sokaklarını, köşe başlarını süsleyen heykellerle karşılaşıncaya kadar... O insanlara tepeden bakan, yaşamla, insanla içiçe olmayan, boyutları devasa, eliyle orayı burayı işaret eden, asık suratlı, hareketsiz taş parçalarını nasıl sevmiş olabilirdim? Başkentte yapılan 40'a yakın, sokakta, caddede, parkta, havuzda bizle birlikte yaşayan, capcanlı, sevimli, bire bir boyutlu heykeller dururken...

Konur ve Ongunlar sokağın kesiştiği köşedeki, Çankaya Belediyesi'nin yaptırdığı, Evrensel Beyannameyi okuyan kadın yani İnsan Hakları Anıtı'nı saymazsak, Başkentin en canlı en sivil sokağı olan Konur'da üç heykelimiz var. Biri sokağın ortasında eli arkada orta yaşlı bir adam. Diğeri sokağın hemen başındaki ayakkabı boyacısı. (Elindeki fırçayı çalmışlar ama olsun. Zaten iyi de boyayamıyordu.) En önemlisi banklarda oturan kadın. Başında yazması sürekli sağa bakıyor. Kimine göre askerdeki, kimine göre hapisteki oğlunu bekliyor. Sokaktan geçenler yanına oturuyor, eline çiçek verenler, onunla konuşanlar, sarılıp fotoğraf çektirenler... Bir de aşığı var bu kadının. Kimine göre deli, kimine göre veli. "Arap" diye adlandırmışlar onu. Sokağın müdavimleri, "ODTÜ'de okurken kafayı üşütmüş, atılmış" diye söylüyorlar. Doğru yalan bilemem. Hırpani bir kıyafet. Yıllardır yıkanmamış ve kesilmemiş sakallar. Sürekli kadının yanında oturuyor, sarılıyor, öpüyor. Oturmazsa çevresinde dolaşıyor. O oradayken, kadının yanına kimseyi oturtmuyor.

Mithatpaşa Caddesi'nde karşıdan karşıya geçmeye hazırlanan, Kuğulu Park'ta havuzdaki çocuğa elini uzatan heykeller. Tepeden bakan, devasa, buyurgan heykelleri sevenler varsın beğenmesin bu heykelleri. Varsın "heykel formuna uymuyor, teknikleri zayıf" desinler. Ben hiç heykelin bu kadar insanlarla içiçe bu kadar hareketli bu kadar sevimli, canlı olduğunu görmedim. Bizim heykellerimizi sevmeyenleri sevmiyorum!

Unutmadan, tren garı önünde "Otobüs bekleyen çantalı adam" heykelini kaldırdılar. Otobüs şoförleri gece karanlıkta müşteri var sanıp duruyorlarmış, iyi mi? Şikayetler üzerine heykel oradan kaldırıldı. Olsun, ben otobüs şoförlerini yine de seviyorum.

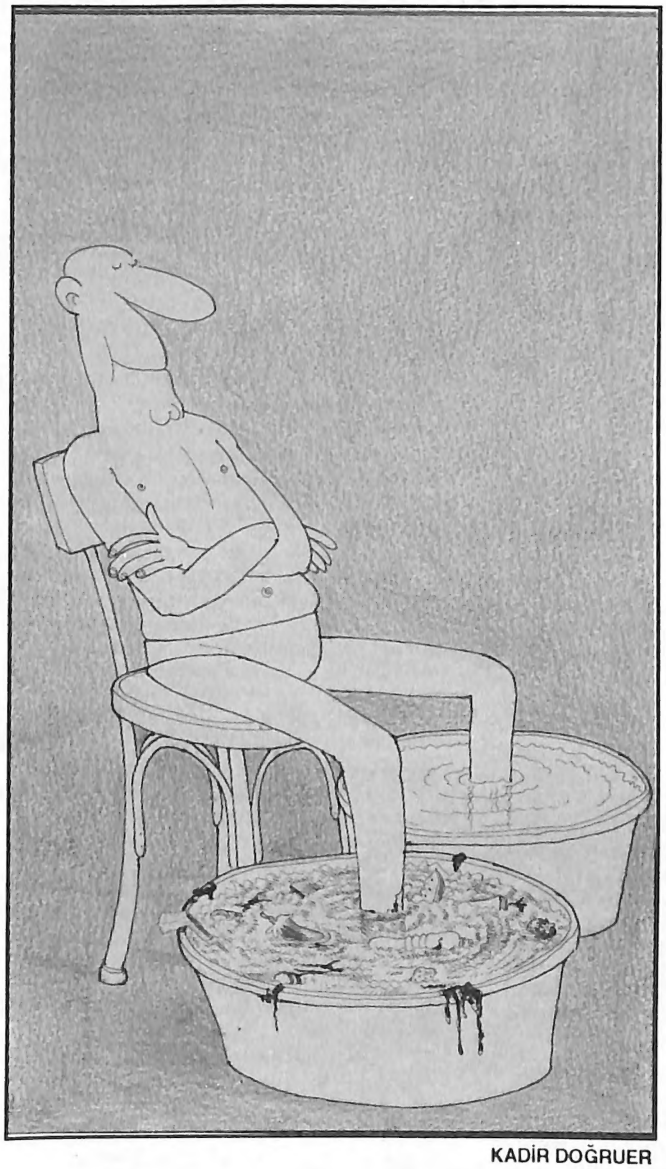

KADİR DOĞRUER

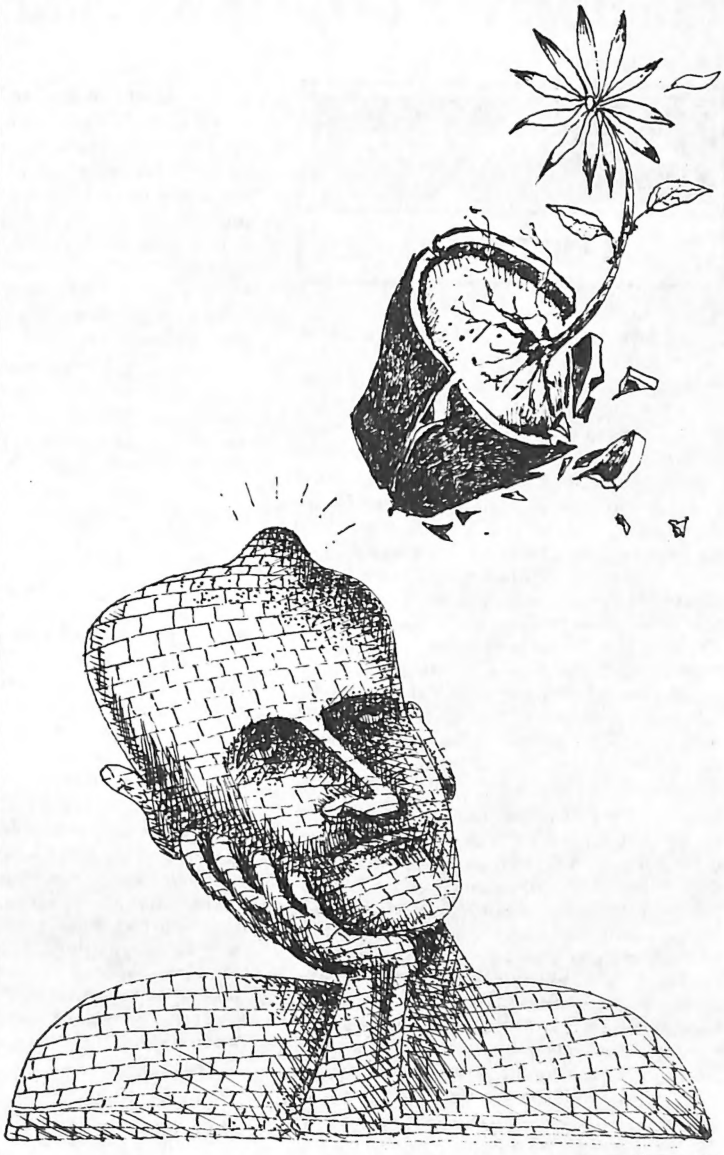

EROL ÖZDEMİR

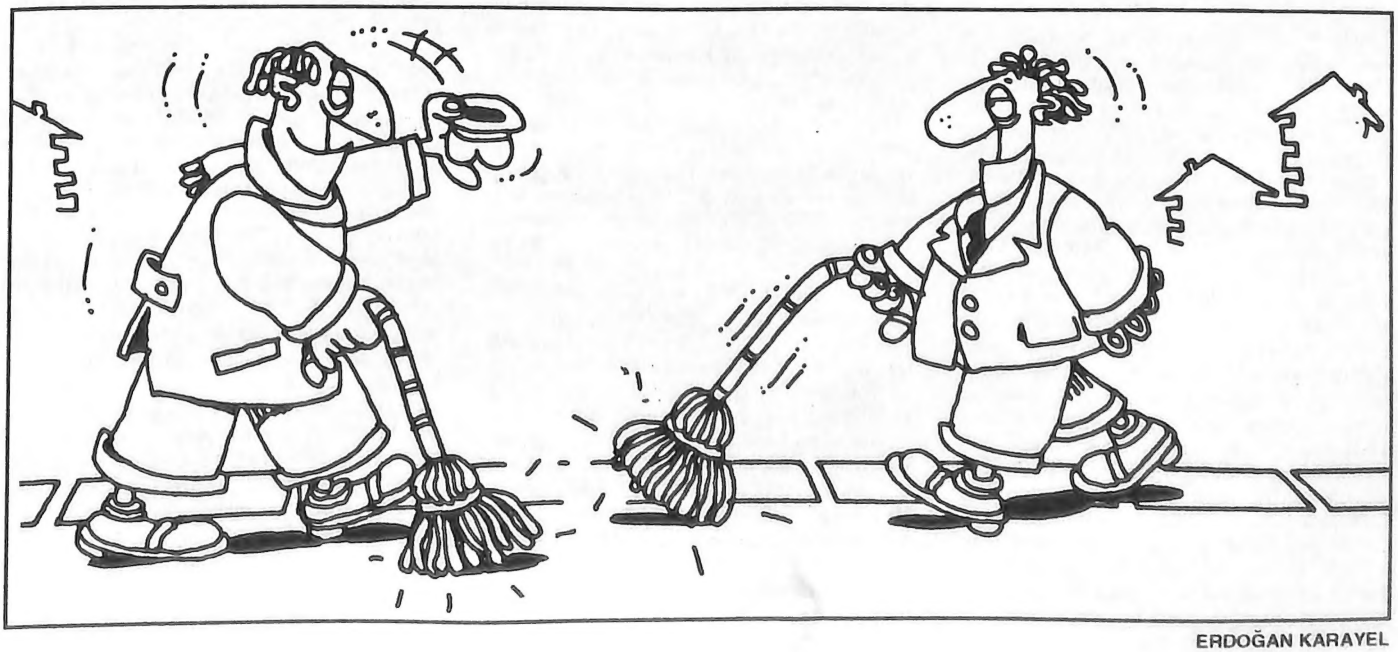

ERDOĞAN KARAYEL

TERCÜMEYLE İNTİHAL ARASINDAKİ MESAFE ÇOK MU UZUN?

ZARF İLE MAZRUF

SABİT FİKRİ

Türkiye'de insanların düşünsel yönelimini, düşünce biçimini doğru düzgün anlamak için intihal sorununu ayrıntılı bir şekilde incelemek gerekmektedir. İntihal, daha doğru ifadesiyle çaktırmadan düşünce aktarma, kendisinin düşünceleriymiş gibi başkalarının düşüncelerini ifadelendirme Türk düşünce dünyasının en yaygın özelliklerinden biridir. Türkiye'de intihal eğilimi bazı alanlarda had safhada yaşanmaktadır. Dönem dönem altı çizilip, vurgulanan intihal gerçekliği Türk entellektüelinin kafa yapısını öğrenmek bakımından olağanüstü önemlidir. Türk entellektüelinin genelde mantalitesinin anlaşılması açısından kritik bir yaklaşımla konunun incelenmesi gerekmektedir. Ancak konuyu geniş boyutu içinde, muhtemelen ilintili başka bağlantıları çerçevesinde de algılamak zorunludur. Oldukça geçmiş dönemden yaşanan tarih kesitine kadar çok sayıda intihal örnekleri bulunmaktadır. Daha gerçekçisi olayı hem tarihsel boyutu çerçevesinde, hem de değişik alanlar açısından düşünmek doğru sonuçlara ulaşmayı sağlayabilir. Bizim toplumumuzda intihal örneklerinin çokluğu konunun derinlemesine tahkik edilmesini mazur kılar. İntihalin üzerinde ciddiyetle durulması gereken çeşitli örnekleri olduğu gibi, kamuflaj eyleminin ortaya çıkardığı mizahi durumlar da fazlasıyla vardır. Hele bir de cüretkâr olan cahillerin yanlışlıklarından kaynaklanan insanı gülümseten, hoş, mizahi örnekler de bulunmaktadır. Bu seri yazıda öncelikle intihal bolluğunun nedenleri üzerinde durulacak, zaman zaman da mizahi mahiyette intihal örnekleri verilecektir.

Türkiye'de aydının Tercüme Odası'nda doğduğu şeklinde genel bir kabullenim vardır. 1977 yılında yayın hayatına giren bir dergide ise daha takdim yazısında Türkiye'de bilgi aktarmaktan bilgi üretmek aşamasına gelindiği, bunun da en gerçekçi biçimde bundan böyle kendi yayınlarında görüleceği belirtilmektedir. Yani ikinci tespit doğruysa Türk aydınının, Tercüme Odası'nda doğan aydının hâlâ Tercüme Odası'nda yaşadığı kabullenilmiş olmaktadır. Ancak bu noktada mizahi olan husus daha ilk sayısında bilgi aktarma aşamasından bilgi üretme aşamasına geçildiği şeklinde bir saptamanın yapıldığı derginin adının bir yabancı dergi adının Türkçeye tercümesiyle oluştuğunu yayını çıkaranların da bidiğinden kaynaklanmasıdır. Yani daha düşünce üretme sürecinin yeni başladığının belirtildiği dönemde bile insanlar çıkardıkları dergilere bambaşka, özgün adlar koymamaktadırlar. Bu durum insanların en basit konularda bile kolaycılığa kaçtıklarının göstergesidir. Ancak dikkat edilecek nokta o sıralardaki çoğu yayın organının aksine anılan dergide çeviri makalelere yer verilmemiş olmasıdır. Belirtilen dönemde yayın olarak süreli yayınlarda da çeviri makaleler görülmektedir. Eğer tercüme faaliyeti ülkede çok yoğunsa bu durumun intihal eğilimi ile bir bağlantısının olup olmadığının bir biçimde anlaşılmaya çalışılması gerekmektedir. Tercümeyle intihal arasında ilişkinin Türk entellektüellerinin mantalitesi açısından anlaşılmaya çalışılması yararlı olabilir.

Bunun işaretlerini daha bariz bir şekilde yakın dönemde bulmak olasıdır. Tanzimat dönemi ve sonrası için en fazla şikâyet olunan konu Fransız Devriminden etkilenilmiş olsa da önemli ölçüde çeviri eksikliği bulunmasıdır. Daha sonraki dönemlerde de belki biraz biçim değiştirerek çok sayıda metnin çevrilmemiş olması eleştiri konusu olmaya devam etmiştir. Bir başka deyişle, mantalite benzerliği süregitmektedir. Hilmi Ziya Ülken daha 1935 yılında yayınlanan **Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü** kitabında ve o sıralarda kaleme aldığı makalelerde önce batı kökenli düşünceleri anlamak, sonra aşmak gereğinden söz etmiştir. Çevrilen yapıtların da birkaç kez çevrilmesini, bu alanda ancak bu şekilde yetkinleşilebileceğini savunmuştur. Kendisi de bilimsel mahiyetteki kitapların yanında çok sayıda roman da çevirmiştir. Düşünce itibariyle de öncelikle bunların iyi bir şekilde hatmedilmesi gereği üzerinde durmuştur. Yani bunların doğru olarak öğrenilmesi, kavranılması, daha doğrusu özümlenmesi gerekmektedir. Bu durum da insanları ortak bir noktaya götürür. Verilebilecek tekil örnekleri küçümsemenin anlamı yoktur. Ancak önemli olan bu tekillikleri aşabilecek şekilde konunun değerlendirilmesidir.

Türkiye'nin hemen her düşün kesiminde yaygın sayılabilecek tarzda çeviri metinlere gerektiğinden fazla önem atfetme eğilimi vardır. Bunu iki ayrı düzlemde mütalaa etmek mümkün gibi görünmektedir. Bunlardan biri yukarıda ifade edilen düşüncelerin devamı mahiyetindedir. Türkiye'de entellektüelin yetişmesi bakımından CUmhuriyet dönemi açısından da iki merhale tespit edilmiştir. Bunlarda biri 1940'lı, diğeri de 1960'lı yıllardır. Anılan dönemlere dikkat edildiği zaman açıklıkla görülebilir ki, bu yıllar yoğun bir tercüme faaliyetinin gerçekleştirildiği zaman kesitidir. 1940'larda tercüme faaliyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiş, 1960'lı yıllarda da özel yayınevleri bir başka alanda yoğunlaşan çeviriler yapmışlardır. Çoğu kişi, çoğu entellektüel tarafından 1940'lı yıllarda gerçekleştirilen Batı klasikleri çevirileri önemli bir atılım olarak nitelenmiş ve Türk insanının gelişimi açısından belki de gerektiğinden fazla önemsenmiştir. Hatta dönemin önemli bir eleştirmeni ortaöğretimde Latince dersleri konulması gereğinden bahsetmiştir. Gene benzeri bir şekilde 1960'lı yıllarda marksist klasiklerin Türkçeye çevrildiği yıllar olmuştur. Marksist klasiklerde bu kadar yoğunlaşılmış olunmasının Türk düşünce dünyasının şekillenişi bakımından önemi küçümsenemez. Kısaca belirtmek gerekirse temel iki ayrı dönemin tercümeyle işaretlenmesi bu konunun olağanüstü önemsendiğini göstermektedir. Bir başka deyişle iki değişik dönem değişik tercüme faaliyetlerinin şekillendirdiği dönemler olmuştur. Bunun haliyle bilinçli olarak ya da bilinçaltında insanları önemli ölçüde etkilemesi doğaldır. Ancak durum sadece yoğun bir tercüme faaliyetinin varlığıyla sınırlanamaz. Tercümelerin getirdiği etkiler varlıklarından, yapılmış olmalarından daha önemlidir.

Türkiye'de yazar ya da entellektüel tipolojisi sınıflandırılmaya çalışıldığı zaman bir gerçeklik apaçık ortaya çıkar. O gerçeklik de Türk entellektüelinin öne çıkmış vasfının tercümanlık olmasıdır. Öne çıkmış entellektüellerin eserleri sıralanırken bunların yanına çevirdikleri eserler de özenle konulmaktadır. Bu durum aşikâr bir şekilde dikkat çeken entellektüellerin anılan iki ayrı dönemde çok yoğun bir çeviri faaliyeti içinde olduklarını göstermektedir. Bir de buna paralel olarak bu tür bir eylemi olanlar dünyaya açılmamayı bir tür çevrenin entellektüelleri olarak anlamaya, algılamaya yönelmektedirler. Böylesi bir yaklaşımda bir tür küçümseme eğilimi vardır. Bu da bir şekilde evrensel düzeyde entellektüel ve yerel entellektüel ayırımı biçiminde somutlaştırılmaktadır. Hatta bu konunun o kadar altı çizilmektedir ki, Türk entellektüeli üzerinde derinlikli olarak durmanın gerekçesini oluşturmaktadır. Ancak bazı konuları bilmenin ötesinde özümlemenin söz konusu olup olmadığını ancak somut örneklerin çözümlenmesi, anlaşılmaya çalışılması suretiyle ortaya çıkarılması mümkündür. Dolayısıyla konunun biraz daha somut düzlemde anlaşılıp algılanması gerekmektedir.

Somut anlamda değerlendirildiği zaman örneğin, Muzaffer Şerif Başoğlu'nun yıllar önce Mustafa Şekip Tunç'a yazdığı bir açık mektup olağanüstü ilginçtir. Bu mektupta Muzaffer Şerif Mustafa Şekip'in Freud çevirisi yapmasını, böyle bir çeviriyi Türkiye'de ilk defa gerçekleştirmesini önemli ölçüde öne çıkarmaktadır. Çevirmenin kariyerini, yaptığı çeviri daha doğrusu kimden çevirdiği ortaya çıkarmakta, entellektüel olarak göreli ciddiyetini de test etme imkanını sunmaktadır. Yaygın olan çeviri etkinlikleri bir başka durumu daha anlaşılır kılmaktadır. Türkiye'de belki de son dönem dışında çeviri faaliyetleri neredeyse çok dar alanlarda odaklaşmaktadır. Bu süreç insanları belirli alanlarda düşünce geliştirirken ister istemez birkaç, bilemediniz beş-on çeviriye mahkûm etmektedir. Böylesi bir durum entellektüellerin, yazarların kaleme aldıkları metinlerdeki bazı bedihi gerçekleri, sağduyuyla bile anlaşılabilecek gerçekleri alıntılarla doğrulatmak şeklinde bir alışkanlığa yol açmaktadır. Konunun mizahi sayılabilecek çok sayıda ilginç örnekleri vardır. En basit bir şekilde somutlaştırabilmek için özellikle konuya dar bakan yazarların yaklaşımlarına dikkat etmek gerekmektedir. Konuya aşina olan kişiler bunun örneklerini rahatlıkla bulur.

— devamı 27. sayıda —

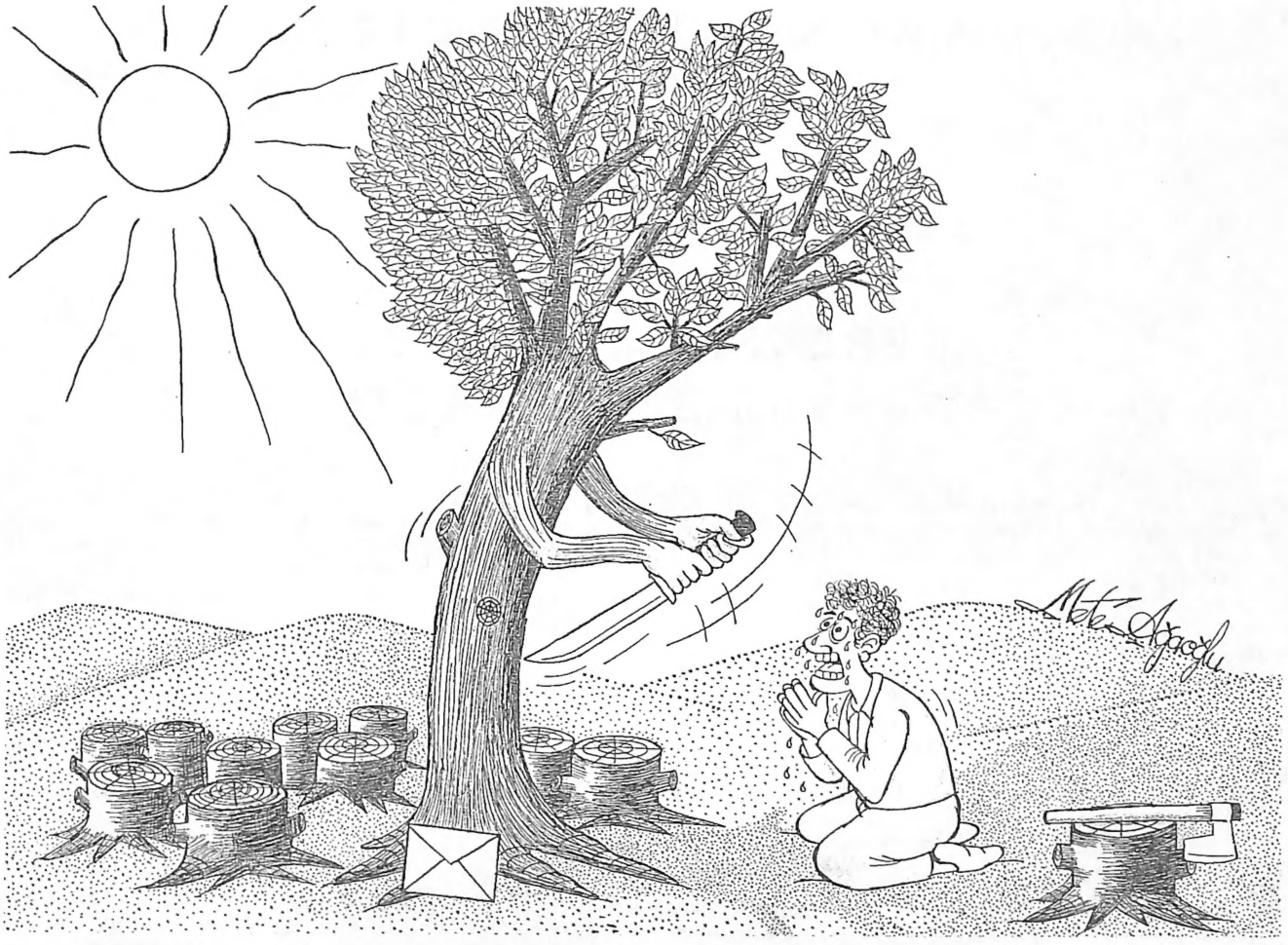

METE AĞAOĞLU

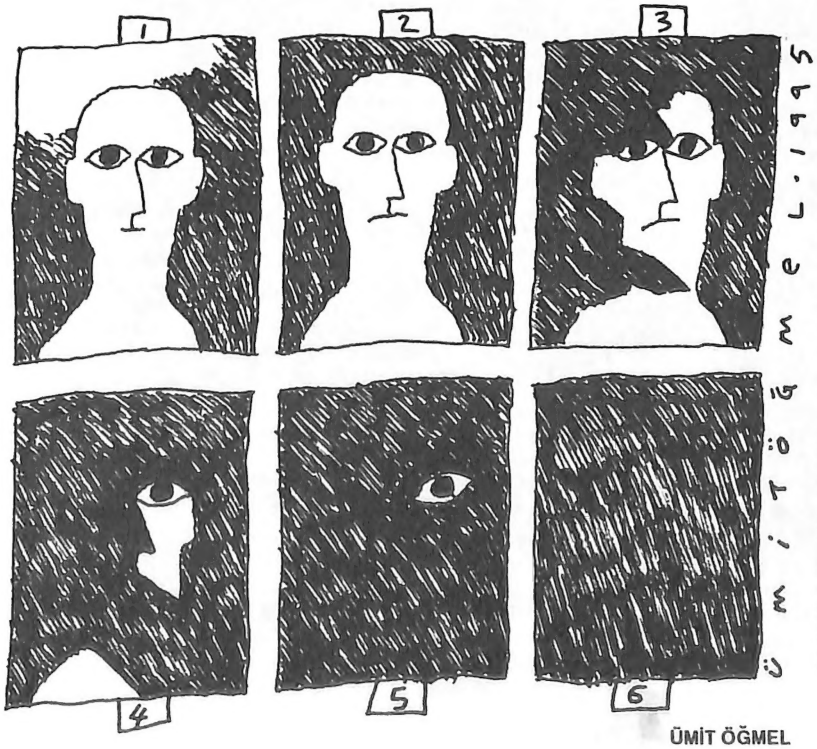

ÜMİT ÖĞMEL

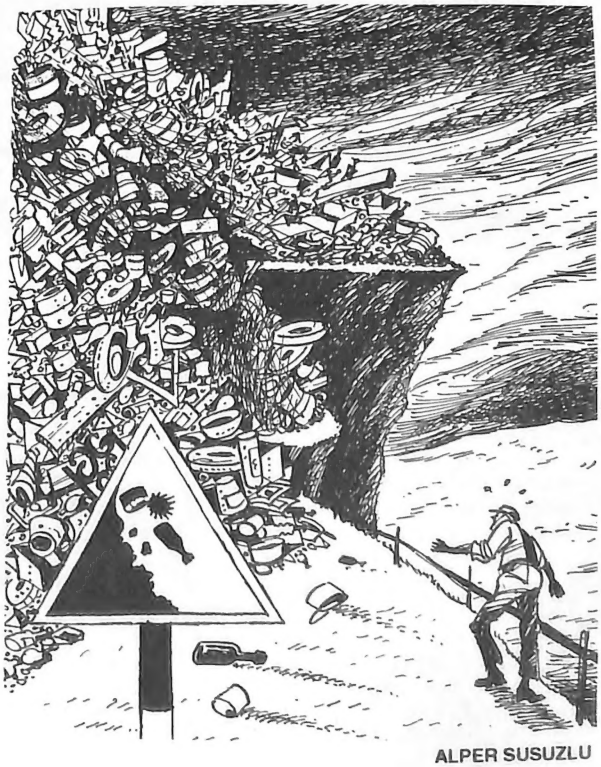

ALPER SUSUZLU

BAYOKURYAZARÇİZER

■

Bülent OKUTAN

■

GEREKSİZ KORNALAR PERVASIZ ZURNALAR

Yıllarca ama yıllarca önceydi. Ülkemizde Ata sporumuz öylesine gerilemişti ki tüm kamuoyu ve basın bununla ilgileniyor, artış gösteren öğrenci olayları ve teröre kimse prim vermiyor, yediği ekmeğin bile yüzyirmibeş kuruştan iki buçuk liraya fırlaması beşinci planda kalıyordu. Olimpiyatlarda sırtı yerden kalkmayan güreşçilerimiz minderlerden adeta jilet yardımıyla kazınıp, başarısızlığa suçlular aranıyordu. İşte tam o günlerde meşin yuvarlak şimdi olduğu gibi tekrar ortaya çıktı da spora aşina olsun ya da olmasın tüm yurttaşlarımıza derin bir "ohh!" çektirdi.

Yine o yıllarda bildiğiniz gibi; medya müdya derdimiz yoktu. Basın: Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Tercüman gibi seçkin gazetelerimizden müteşekkildi. Üç kupona çarşaf, beş kupona kolye gibi promasyon da söz konusu olmadığından okuyucu ile yazar-çizerin arasına kimse giremezdi. Tam o günlerde Sovyetler Birliği ile İzmir Halkapınar'da yaptığımız futbol mücadelesini 1-0 kazanmış ve çok sevinmiştik. Zira o yıllardaki SSCB futbol takımı Avrupa'nın baş belası bir takımdı. Ertesi gün gazeteler bu futbol zaferini okuyucusuna geniş ve değişik manşetlerle duyurmuşlardır. Hiç unutmam, Tercüman arka sayfaya tam bir karış punto ile "Öpüldünüz" diye yazmıştı. En kısa ve net manşet buydu. Sevincimizin basındaki tezahuru bu olmalı, diye düşündük. Ancak bir sonraki gün Milliyet'ten bir köşe yazarı maçı değişik bir açıdan analiz etmiş ve bu maçı kazanmanın çok abartıldığını, toplum sorunlarının üzerine çıkarıldığını filan yazmıştı. O arada da manşeti atan gazeteye gönül koyarak: "Şimdi onlara soruyorum, maazallah ya o maçı kaybetseydik nasıl bir manşet atacaktınız?" diye yazmıştı. Bu manşet savaşları epeyce sürmüştü, keyifle izlemiştik. Neyse bu seferki manşetler "Büyüksün Türkiyem, Bern Zaferi, Türk Destanı" gibi net şeylerdi. Sorun yaratmadı.

Avrupa Konseyi parlamenterler asamblesinin aleyhimize karar aldığı bir dönemde, Milli futbol takımımızın iyi bir sonuç alarak grubunda lider olması ve Avrupa'ya ayak seslerini duyurması tabi ki sevindirici bir gelişme. Ancak sportif olayları da Haçlı seferlerine dönüştürüp sokaklarda sağa sola ateş ederek adam öldürmek; halt etmenin ta kendisi...

Bir aydır ağzınızı bıçak mı açmıyor, çalıştığınız ofiste müdüre mi kızdınız, karınızı mı dövemediniz, maaş mı yetmedi, kırık not mu aldınız, yoksa sevgiliniz mi terketti? İşte size bir milli maç, hem de zaferle sonuçlanmış. Atlayın arabanıza basın klaksona. Sıkı mı bir polis, bir bekçi müdahale etsin, Milli duygularından şüphe ederiz, üstüne üstlük şarkta alır soluğu haberi bile olmaz.

Siyasi kimliğinizi mi gösteremiyorsunuz, seçim geç mi kaldı, tabancanız pas mı tuttu, Ergenekondan çıkarken doyasıya dalgalanmış bayraklarınızı çıkartın, gün bu gündür deyip titreyerek kendinize gelin, Çekin Belçika ondörtlüsünü inlesin dağlar taşlar orada vurulsun gelinlik kızlar... Önemli değil, Milli heyecan bu. Zaferler kolay mı kazanılır sanıyorsunuz?

Kutlamalarımıza isim de takalım "Milli sevinç." Hayır, hayır olmaz böyle bir saçmalık. Kiminle maç yaptığımızı bile hatırlayamayan bir avuç kendini bilmez ile bir takım fanatiğin, sokaklara icazetle dökülerek insanlara kıymanın adı olsa olsa "Ulusal spor terörüdür." Zaten oldum olası üzülmesini de sevinmesini de ağlamasını da gülmesini de bilmeyiz. Lahmacunla viski içip dansözlerin memesine beşyüzlük takmayı eğlence sanır, millet meclisimizin tavanına çiğ köfte atmayı maharet sayarız.

Demokratik haklarımız verilmezse akşam kahveye gider sinirimizden tavla oynar; sebayidü gelince de zarın anası ile birlikte hakkımızı vermeyenlere yağlı bir kalay çekeriz. Futbolun ana vatanı İngiltere'de Haliganlar kaşını boyarsa bir yüzümüzü boyar, onlar atlı polislere taş atarsa biz stadları yakarız. Hangi çılgın bize zincir vuracakmış ona da şaşarız...

Mili maçta sokaklara dökülenler hemen akabinde bu kez kurban bayramı münasebeti ile şehirlerarası yollara döküldü. Tatilin uzamasıyla birlikte yastık altındaki cukkalar tatil beldelerinde savruldu. Bu ikinci harekata ben de katılma şerefine nail oldum. Akdeniz'e karşı buzlu rakı ve papaz eriği iyi gidiyor diye düşündüm. Yanılmamışım. Tüm dostlara tavsiyelerim olur.

Şehirlerarası yolda bin atlı akıncıları gördük, teknolojinin yenilikleri ile donanmış otomobilleriyle harikalar yaratıyorlardı. Benim gariban onların arasında at arabası gibi kaldığından pek sorunum yoktu. Ancak bayram bilançosu çoktu: 250'den fazla insan kaybı.

Avrupa'da seçkin ülkeler kategorisinde yer alabilmek için, çoğumuzun şoför ehliyetinin olması gerektiğini sanıyorum. İşte buradan yola çıkarak bazı otomobil firmalarının kampanyalar başlatarak satışlarını arttırması biraz düşündürücü. Kampanya sloganı aynen şöyle: "Otomobil alana, ehliyet bedeva." Tabii bunu duyan insanımız da boş durmuyor, değerlendiriyor. İhracatçı Şevket beyin eğlenceliği Milli sanatçılarımızdan Sibel Goncagül bu haberi nereden duyduysa duymuş, kapatma gecelerinin birinde sevgilisine şöyle sitem ediyordu: "Bak Şevketciğim, sen her ne kadar bana araba almamak için ehliyetsizliğimi bahane etsen de ben çaresini buldum. Kampanyaya katılıp hem ehliyet, hem de araba sahibi olucam, yarın erkenden anahtarlarımı istiyorum. Yoksa akşamları o şişko karınla evinde demli çay içmek durumunda kalabilirsin." Sonuçta Şevket kampanyaya, Sibel Goncagül de yeni otomobili ile Ulusal trafik terörüne katıldılar tabiyatıyla...

Bu terör başka terör, elinizde renkli bayraklar yok, silah sesi de duyulmuyor. Ancak verdiği haz ve heyecan bambaşka. Gazı kökleyip varyete yapıyorsunuz. Tüm bastıramadığınız duygularımızı ve maçoluğunuzu tekerleklere ve motora yansıtıyorsunuz. Çocuklarınıza babalarının nasıl maharetli bir rallici olduğunu gösteriyor, keyif alıyorsunuz. Veya olmadık bir çılgınlık peşindesiniz. Zaten psikiatrislerin teşhisi yerinde; kadın sürücü görünce çılgına dönenler, evde karılarına da dayak atan hep bu cinsten yaratıklar...

Terlemeden kazandığınız paralarla aldığınız otomobiliniz sonuçta beş parçaya ayrılabilir. Olsun varsın, şu kendini birşey sanan kırmızı renkli mazdayı bir geçiyim de görsün bakalım Japon teknolojisi mi üstün yoksam Alaman teknolojisi mi? Yerim ulan ben... o adamı

Çevre kirliliği sadece pis su atıkları, kirli hava, çarpık kentleşme, filtresiz baca gazları ve ozon tabakasının delinmesi ile oluşmuyor. Hoşgörü yılı ilan edilen 1995'de gereksiz basılan kornalar, peşrevsiz çalınan zurnaların yanı sıra çağdaşlaşmanın verdiği değerleri uygarca kullanmamak da çevre kirliliğine neden oluyor. Bu zehirlenme diğerlerine pek benzemiyor ama ulusça sıkıntıyı yine biz çekiyoruz. Üzerine sarmısaklı yoğurt yemek bu zehirlenmenin ilacı değil. Zira bu kez de batı bozuluyor, ağzınız leş gibi kokuyor diye. İyisi mi biz panzehir olarak kafamızı ellerimizin arasına alıp iyice bir düşünelim. Çevre için de, yarın çok geç olabilir!..

CUMHUR GAZİOĞLU

TREN PENCERESİNDEN

RUHİ TEK

NEREYE GİDİYORUZ

Haydarpaşa-Adapazarı treni hareket etti. Ağır ağır raylar üzerinde ilerledi. Arkasına yaslanan yolcu Cumhuriyet'i açtı. Bir haberi biraz yüksek sesle okumaya başladı. İster istemez vagondaki yolcular duydu, "1990 yılında İçişleri Bakanlığı'ndan izin almadan Emet Belediyesi'ne DMO fiyatlarının altında piyasadan daha ucuza makam aracı aldığı için bir yıl yirmi ay hapis cezasına çarptırılan İsmail Fidancı, cezasını tamamlayarak tahliye oldu."

Sustu.

Tren makas değiştirdi. İlk ses yanda oturan yolcudan geldi.

- Oh olsun... Bu adam idam edilmeliydi.

Vagondakiler şaşırdı.

- Devletin başı, ortası, kenarı yolsuzluk yaparken, yeğenine, karısına, kocasına, oğluna, gelinine, dünürüne, yağcısına çıkar sağlarken, rüşvet alırken, domuz olmamak için çaba harcarken sen kalk bu kurulu düzeni değiştir. Olacakşey mi bu? Yazısız anayasadır. Nasıl değiştirirsin. Sen garip bir ilçe belediye başkanısın. Düzeni değiştirmeye kalkarsan adamı işte böyle oyarlar.

Vagona yeni giren yolcu, çevresine bakındı.

- Beyler nereye gidiyoruz?

diye sordu. Bu sırada tren Söğütlüçeşme istasyonunda durdu.

HAYIRLISI

Tren dönemece hızlı girdi. Yolcular birbirine karıştı. Vagonun içinde konuşmalar sırasını yitirdi.

- Bir düşünür "bir ülkeyi tanımak istiyorsanız müziğini inceleyiniz", demiş. Türk halk musikisi, Türk sanat musikisi, batı musikisi, çağdaş Türk musikisi, arabesk, çok sesli Türk musikisi, çağdaş Türk sanat musikisi, Türk hafif müziği, çok sesli Türk halk musikisi, Türk köy musikisi, Türk kent musikisi, Türk rock musikisi, Türk pop musikisi... Musiki diye gazino zevkini ve kültürünü TV.ler, basın aşılıyor. Halk istiyor demek yanlıştır. Yanlışından kurtulmak gerekir. Bu eğitim işidir, kültür işidir. Türk halk musikisi Türk dili gibi ulusun öz musikisidir.

- Belediyelerin büyükleri sanatın içine tükürürse başka türlüsü olur mu? Yunan, Bizans, Arap karışımı musiki Türk sanat musikisi olarak yutturulmaya çalışılır.

Bosnalı çocukları, Çeçenli çocukları düşündüğünü söyleyenler, sokaktaki kendi çocuklarını görmemezliğe geliyor. Çırak çocukları, cinsel tacize uğrayan çocukları es geçiyor.

- Halkın herşeyi kirletiliyor.

- Devletin malı deniz, yemeyen domuz; Bal tutan parmağını yalar: Parayı veren düdüğü çalar; Ar dünyası değil kâr dünyası; at binenin, kılıç kuşananın, para kazananın; fazla mal göz çıkarmaz; gemisini kurtaran kaptan; göz gördüğünü ister; paran varsa cümle alem kulun, paran yoksa tımarhane yolun; BALIK BAŞTAN KOKAR.

- Yurtdışına çıkışta devlet vatandaşından toplu konut fonu alıyor. Spor müsabakalarını izlemeye giden amigolardan bu paranın alınmaması için kararnameler yayınlanıyor. Sanatçılar, yazarlar, bilim adamları, yurtdışında çalışan oğlunu kızını görmeye gidenlerden çatır çatır alınıyor. Para alınmayanlar ülkeyi, stadlarda naralar atarak temsil ettikleri için bunu hak ediyorlar. Haydi kabadayılar serseriler, takımların amigoları gözünüz aydın.

Tren, onaylarcasına düdüğünü acı acı öttürdü.

Tren bir düze çıksa herşey bitecekti.

BİR ŞİİR

Haydarpaşa -Adapazarı treni, kesilmesi unutulmuş ağaçlar arasından geçerken vagonun içinde üç dizelik bir şiir yankılandı.

".. Ve
Düşünceler tutsak
Öldürülür
Özgürlük"

DEVLET AKADEMİSİ

■

Selim USLU

■

GEZİCİ YASALAR

Yasalar, konumlanışları açısından üçe ayrılır.
Şöyle: **Durucu yasalar, çekici yasalar, gezici yasalar.**

Biz özellikle **gezici** türdeki yasalar üzerinde duracağız. Ama ilk iki türü bertaraf edelim. "**Durucu Yasalar**" derken kıyamet kopsa bir milim kımıldamayan, en azından kımıldamayacakmış gibi duran yasalar anlatılmak istenir. **Durucu yasalar** da kendi içlerinde ikiye ayrılır: **Durucu-sürtücü** yasalar ve **durucu-seyredici** yasalar.

Durucu-sürtücü yasalara bazı hukuk bilginleri, "**gerçek durucu yasalar**" adını da verirler. Bunlar düzen değişmedikçe hiçbir şekilde yerlerinden oynamazlar, oynatılamazlar. Kapitalist sistemin en önemli **durucu** yasaları mülkiyete ilişkin olanlardır. Süleyman Demirel bu tür yasaların duruculuğunu vurgulamak için bir zamanlar "**Tapuyu deldirtmem**" sloganını ortaya atmıştı. Bu yasalar aslında hukuk sisteminin kral ve kraliçeleridir. Dişi ise kraliçe, erkek ise kral. Dikkat edilirse, **durucu-sürtücü** yasalar da ikiye ayrımış oldu. Kamu mülkiyetine ilişkin olan **durucu-sürtücü** yasalar dişi kabul ediliyor. Nitekim diyelim özelleştirme yoluyla bu tür yasalara tecavüz mümkündür. **Erkek** olan **durucu-sürtücü** yasalar ise büyük sermayenin özel mülkiyetini düzenlerler.

Sürtücü nitelik işte o krallık ve kraliçeliğin de özünü oluşturur. Her an, her durumda bütün ülke insanlarının ama aynı zamanda diğer yasaların burnunu sürtebiliyor oluşları nedeniyle, sınıflandırmada da bu adı almışlardır.

Durucu-seyredici yasaların duruculuğu genellikle Anayasa ve yasalar tarafından verilmiş bir konum. Diyelim laikliğe ilişkin yasalar bu türdendir. Bu tür yasaların dokunulmazlığı varmış gibidir, hep yerlerinde durmaları istenmiştir. Ancak alanlarına giren konulara müdahale etmezler. Seyrederler. Laikliği koruyan yasalar bu nedenle laikliğe saldırıları asla önlemez.

Çekici yasalar, eski dilde "**davetkâr kanunlar**" diye anılır. Örneğin toplantı gösteri yürüyüşünün serbest olduğunu söyleyen yasalar; toplu sözleşmeye ilişkin olanlar... Bu tür yasalar zümresinin en tipik örneği ise işkenceyi yasaklayan yasadır. Devlet bu tür yasaları çoğunlukla bizzat çiğnemek için çıkarır. Sanırsınız ki yasa değil de çiğnenecek kurallar listesidirler. Ne kadar sert hükümler içerirlerse o kadar davetkâr hale gelirler. İşkence örneğin ne kadar yasaklanırsa o kadar artar. Vergi yasaları da çekici yasalar içindedir. Bunlar devletten çok sermayeyi davet ederler. Bu yüzdendir ki, sermaye sınıfı vergi yasalarını genellikle verginin nasıl kaçırılacağını düzenleyen mevzuat olarak görür.

"**Kanunların dehlizine gireni artık unutun gitsin**" diye bir Çin atasözü var mıdır acaba? Bilmiyoruz. Ama gerçektir, kanun anlatmaya başlayan adam sonunda ne anlatacağını unutur, konuya henüz başlayamadan bakmışsınız ömrü tükenip gitmiş. Biz şu gezici yasalar sorununu da ele almadan bırakmayacağız.

Gezici yasalar bir kulübeye kapatmışsınız gibi bakarsınız orada, bakarsınız buradadırlar. Bu yasalar topluluğunun şu anda gündemi dolduran tipik temsilcisi Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesidir.

Bir maddeciktir sonuç olarak ama, bakınız bütün Türkiye'yi karıştırması yetmiyormuş gibi, Avrupa'nın altını üstüne getiriyor. Türkiye'nin Avrupa Gümrük Birliği'ne giriş vizesi bile gelip 8'in çengeline takıldı. 8. madde aslında üç-beş senelik çocuk gibi görünür. Aslında çok eskidir de 8'e gelip duruşu yenidir.

Eskiden TCK içinde ikamet ederdi. Numarası da 141 ve 142 idi. On yıllarca orada kaldı. Tabii süre uzadıkça canı sıkıldı. Toplum da bu durumdan yakınıyordu. "En iyisi ben bir gezinti yapayım" diye harekete geçti. Numarası 8 olunca millet umutlanmıştı. Galiba küçüle küçüle yok olup gidecek sanılıyordu. Özellikle aydınlarda bu umut oldukça güçlenmişti. Bir de Avrupa bastırıyordu ya, "Avrupa bir şeye bastırınca çökertir" inancı bizde epeyce güçlüdür.

Ama gezici yasaların tipik bir özelliği vardır, bakarsınız gözden iyice uzaklaşmışlardır, neredeyse unutulacak gibidirler. Sonra birden ortaya çıkıp insanı şaşkına çevirirler. Nitekim o 8. maddenin de öyle küçülmek filan şöyle dursun daha da büyük bir numarayla yasalar bahçesinde gezmeye devam edeceği anlaşılmakta. DYP ve ANAP şimdi diyorlar ki, gelin şu yasacığı 311. maddeye taşıyalım. Herkes şimdi 8. maddeyi unutacak. Belki viraneye dönmüş bir cinler evini anlatır gibi insanlar bir zamanlar şurada bir 8. madde vardı diye birbirlerine gösterecekler yasadaki boşluğu, 311 ise kınından çıkarılmış kılıç gibi parıldayacak. O bir rakamları da hani kılıca pek benziyor.

Gezici yasalar bekçi köpeklerine de benzerler. Sürünün etrafında dolaşıp dururlar. Onlar olmasa sürü sürü olmaktan çıkar.

Bazı hukuk bilginleri bizim buradaki ele alışımıza hep karşı çıkmışlardır. Onlara göre gezici yasaların sorun oluşturması yasaların suçu değil; o yasalara muhatap insanların işgüzarlığı sonucudur. Gene bu hukukçulara göre örneğin 141. madde çok ünlenmiş ve gezici bir karakter kazanmıştır ama, yasayla da az uğraşılmamıştır hani. Gene 8. Maddeye bu kadar yüklenilmeseydi, o da kuşkusuz kimsenin başına bela kesilmeyecekti. Oysa bazı insanlar da yasaları itip kakma hastalığı var. O kadar bastırılınca yasa değil dağ bile dayanamayıp yerini değiştirir. Bu yaklaşıma göre üstelik yer değiştirmeye zorlanan yasa daima diken üstünde duruyor, onun gözüne çarpmamak çok zorlaşıyor. Dolayısıyla **gezmeyici** bir yasa, **gezici** olanından daima iyidir. Durdukça uslanır düşüncelere dalar, uyuklar; siz önüne gelip dansetseniz hatta kulağına, burnuna dokunsanız bile şöyle bir başını kımıldatmakla yetinir. Bir çoban köpeği gibi.

Dikkat edilirse iki görüşten hukuçular da gezici yasaları bekçi köpeğine benzetmek konusunda tam bir görüş birliği içindedirler. Hukukta bu durum sık görülmez. Bir yasaya değişik kutuplardan yaklaşan bilginlerin aynı noktada buluşmaları da belki işte o gezici yasalara özgü bir durum.

Ne olursa olsun, sanırız 8. madde gezintiye çıkmak üzere. Yeni numarası önümüzdeki günlerde hepimize tebliğ edilecek. Bu yazı çıktığında henüz edilmediyse!

MURAT ÖZMENEK

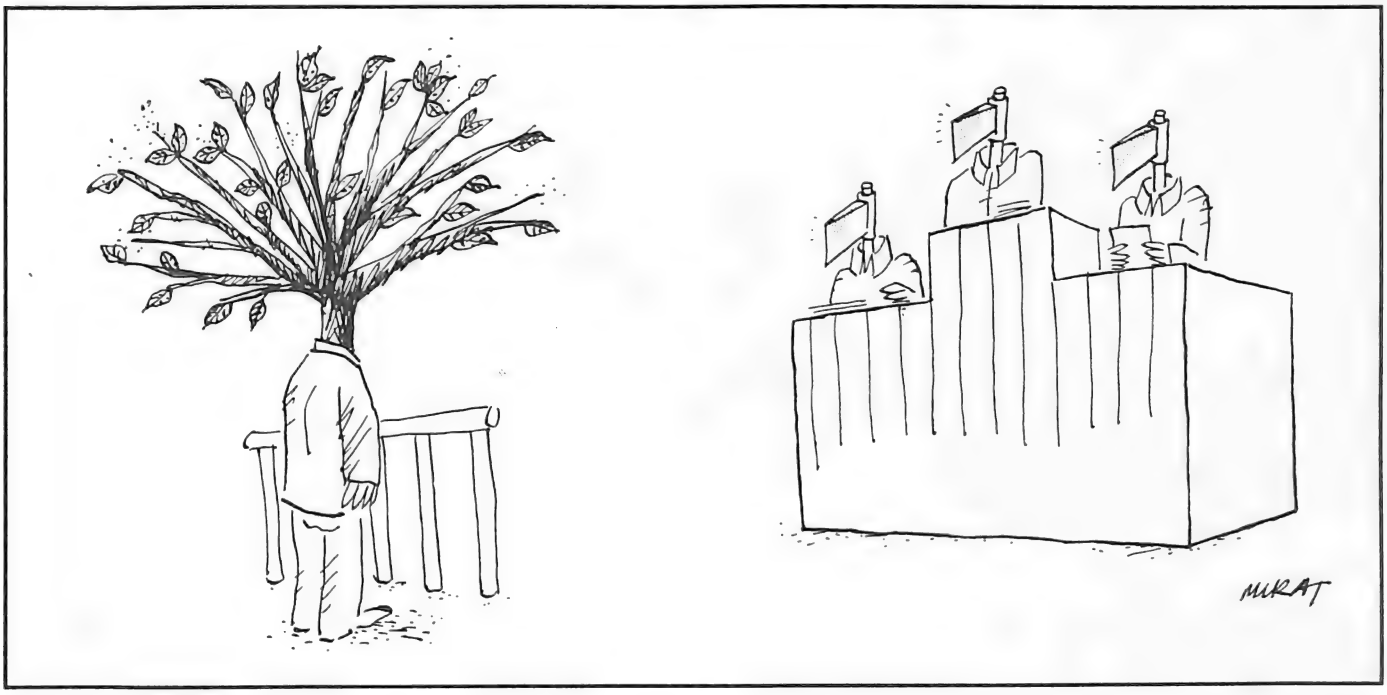

ALİ ULVİ ERSOY

HİCABİ DEMİRCİ

YABANCI ÇİZERLER GÖZÜYLE "ÇEVRE"

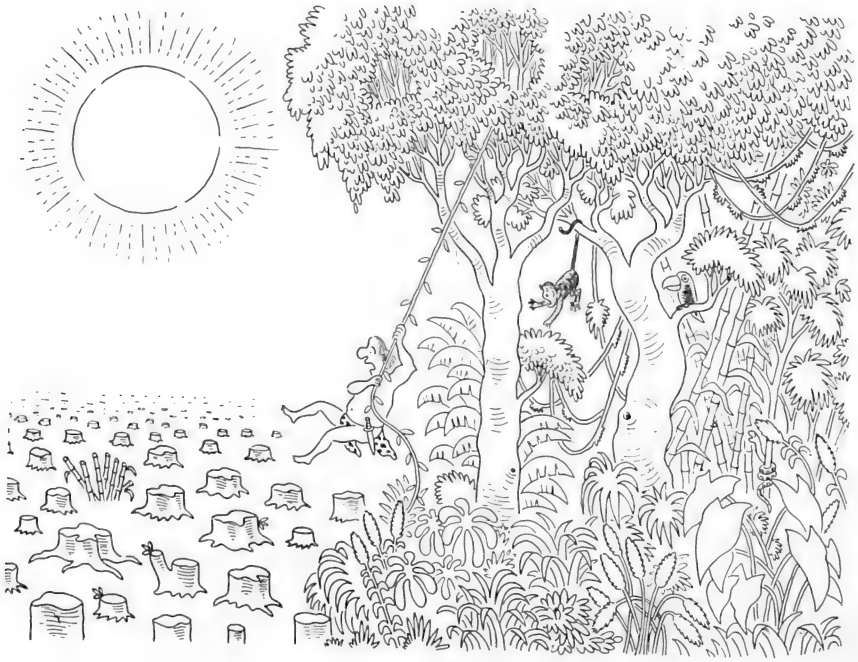

SANTİAGO (BREZİLYA)

VALENTİN ROZANCEV (Rusya)

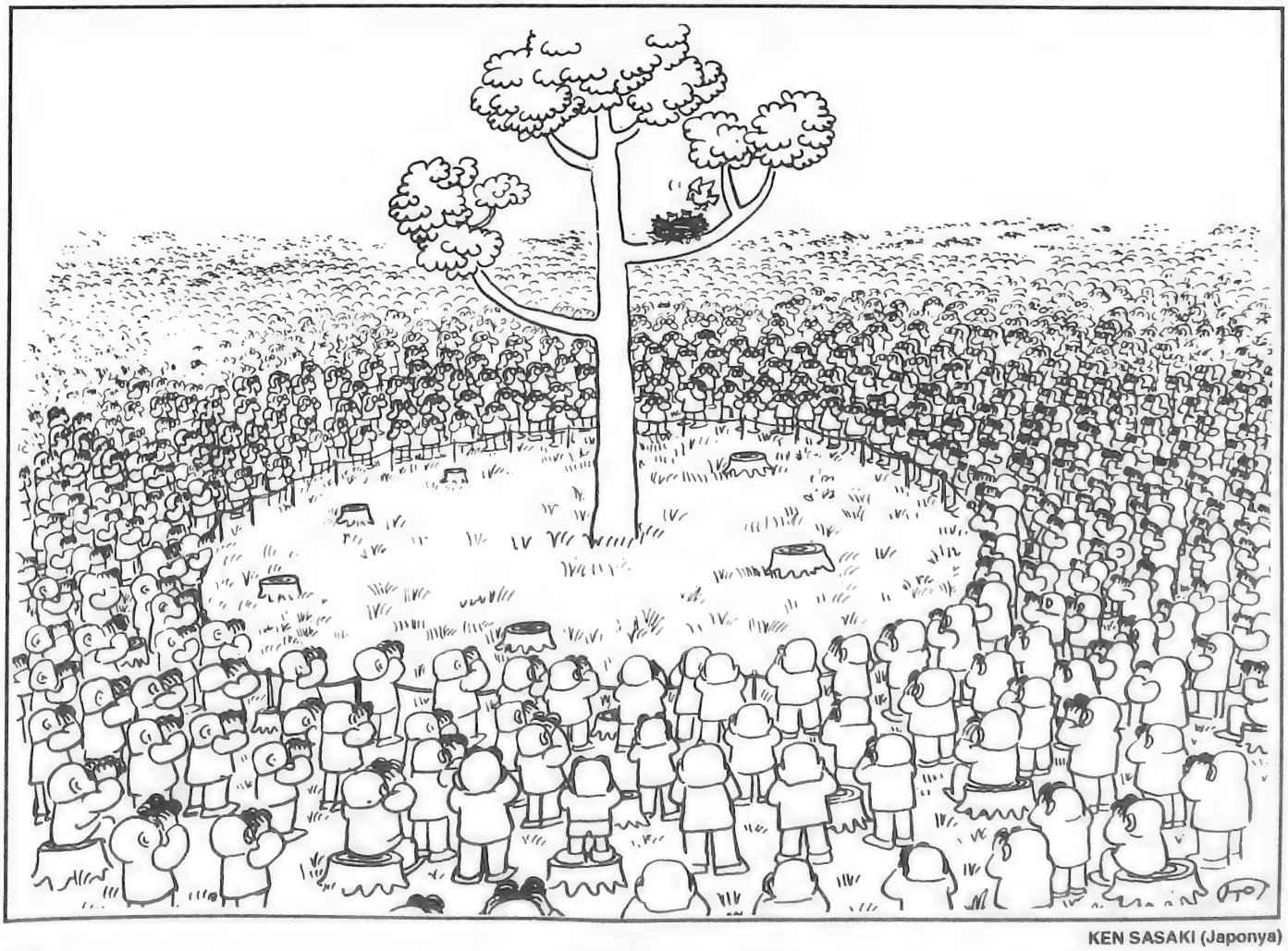

KEN SASAKI (Japonya)

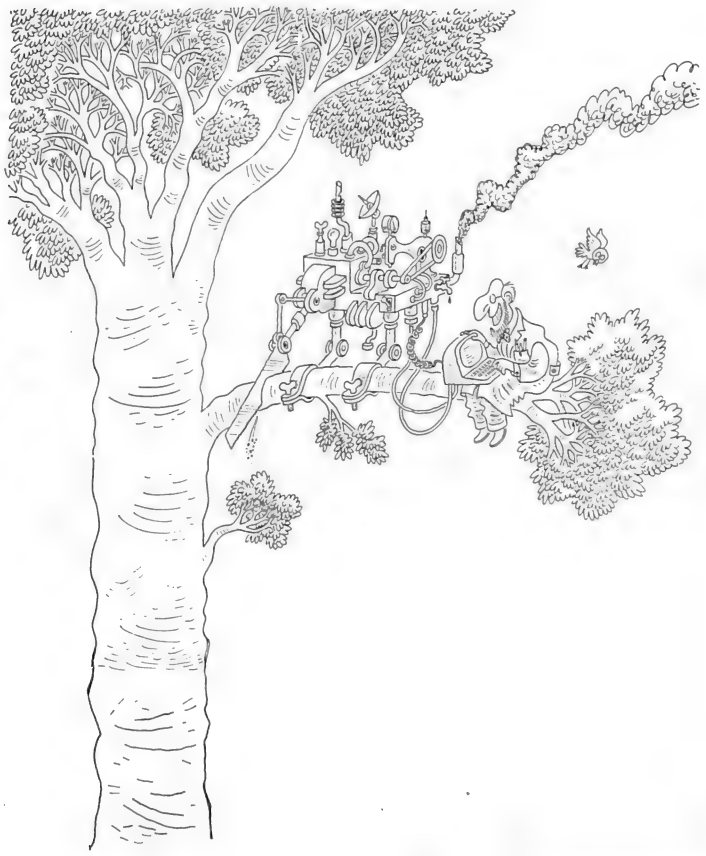

SANTİAGO (Brezilya)

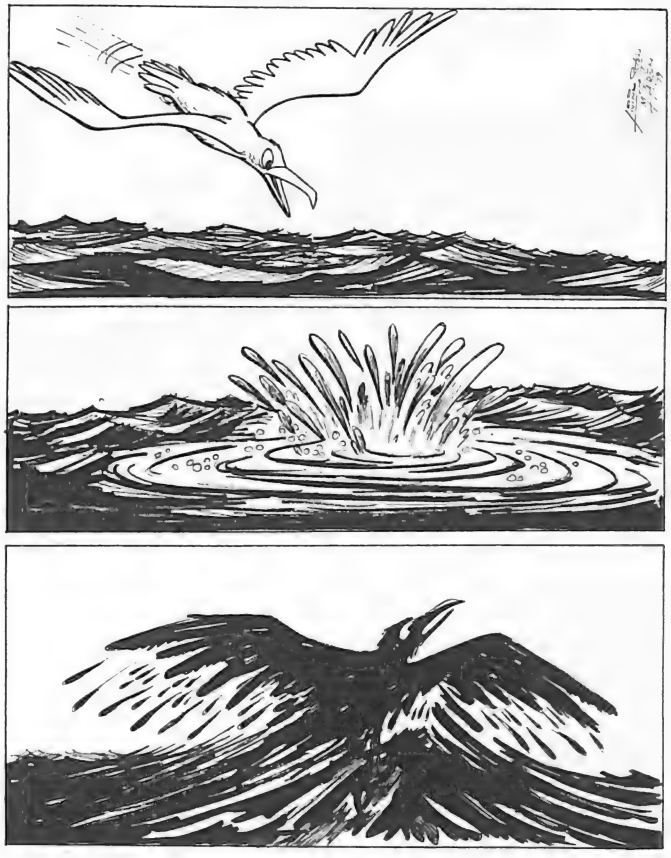

Mc LAREN LIVINGSTON (Jamaica)

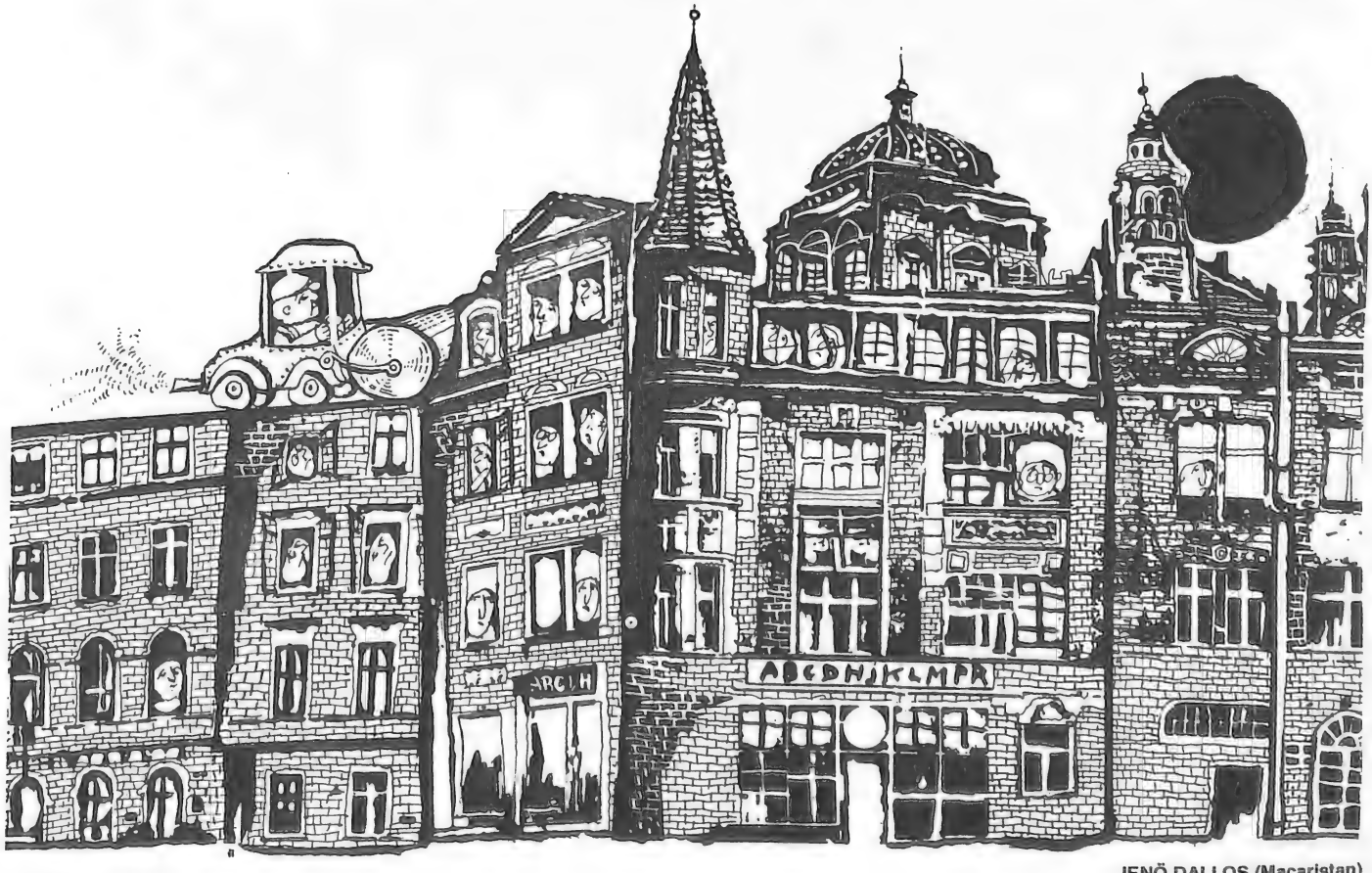

JENÖ DALLOS (Macaristan)

POPÜLER MİZAH DERGİLERİ TARİHÇESİNE GİRİŞ

ÇİZGİ ROMAN SERÜVENİ

LEVENT ÇANTEK

"1970'li yılların başından itibaren Türkiye'de çizgi roman değişik bir ivme kazandı. ABD'de II. Dünya Savaşı'ndan sonra belirginleşen serüven-mizahi bant ayrışması ülkemizde de oturdu. Bir yanda serüven bantları çizgi roman formunda hem gazetelere hem de başlı başına dergi olarak boy gösterirken, mizahi-bantlar gazetelerle sınırlı kaldı"

Türkiye için, yetmişli yıllara girilirken ülkenin üzerinde keskin bir kamplaşmaya gittiği zemin değişik veçheleriyle populizmdi. Liberalizmin gıyabında sahneye çıkan populizm, 1950-80 döneminin ideolojik tarihini biçimlendirdi. 1950 seçimlerinde kazandığı anti-elitist zaferden sonra DP, bellibaşlı populist temaları, köylülüğün pazarla bütünleştirilmesi amacını güden bir platformda kendine maletmişti. Bu nedenle, halkın çoğunluğu 1960 darbesini, CHP lideri İnönü'yle ve onun şahsında temsil edilen bürokratik gelenekle bir tutmuştu.(1) Sol, üzerindeki elitist kimliğini bir türlü atamıyordu. Solun özendirdiği sanat akımları da aynı elitist tavrı sürdürerek şehirlere akmakta olan halkla pek ilgilenmiyorlardı. CHP, 1960'ların sonlarında ortanın solunda olduğunu ilan ettiğinde eski bürokratik imajı hâlâ sırtındaydı. Ecevit'in "Karaoğlan" ismiyle anılması da bu döneme rastlar. Karaoğlan'ın Akşam ve Milliyet Gazeteleri'nde yayınlanan öykülerinde (Tiyen-Şan Canavarı, Mor Kahküllü Şehzade vd.) Yalaz, Kahramanını "AP'nin tek parti yönetimi andıran polis rejimine" karşı savaştırır. Öykülerde İsmet İnönü yaşlı bir "dede"dir. Devlet ona baskı yapmaya başlayınca Karaoğlan yardımına koşar... Böylece Karaoğlan sağın yükselişine karşın, CHP'den çıkan genç Ecevit ile özdeşleşti. Yetmişli yılların seçim sloganlarında, Kıbrıs Savaşı'nda Ecevit hep "Karaoğlan Geliyor!" diye takdim edildi. Ecevit'in Karaoğlan kostümleriyle karikatürleri çizildi. Merkez sağda ise AP, "Karaoğlan"ın karşısında "Çoban Sülü"yü kullandı. Bu lâkap, Ispartalı köylü çocuğu Demirel'in yükselişini geniş halk kitlelerine "yukarıda bizden biri var" duygusuyla benimsetmeye dönüktü. Sağ ve sol populizmin iktidar mücadelesindeki başlıca sorunu, eskiden dışlanan grupları içermeye yönelik maddi koşulları üretme zorunluluğu olacaktı. Köylülerin şehre gelip, gecekondularını kurabilecek kadar toprak bulup, özlemlerine yetecek kadar kazanç sağlayan işlere girebildikleri dönem popülist iktisat politikalarının en başarılı günleriydi. İktisadi büyüme devam ettirebildiği sürece toplumsal hareketlilik de devam etti, en fazla sömürülen gruplar bile yakın geçmişlerine göre daha iyi bir durumda olduklarını görüyorlardı. Yani populizm kalkınmacı, büyümeci olmak zorundaydı. Oysa iktisat politikaları giderek modern sanayiin taleplerine cevap vermeye yoğunlaşırken, bir yandan da tatmin edilmesi gereken seçmen tabanı genişliyordu. Merkezdeki iki parti de vaadlerini yerine getiremeyip inanırlıklarını kaybettikçe, kendilerini daha sadık biçimde temsil edecek sözcüler arayan seçmen katmanları bu partilerden uzaklaştılar.(2) Bu insanların çoğu giderek radikalleşti, başarısızlığın nedenleri karşı tarafa yüklendi. Eleştiriler yergiye, sonra sövgüye ve nihayetinde şiddete dönüştü.

1970'li yılların başından itibaren Türkiye'de çizgi roman değişik bir ivme kazandı. ABD'de II. Dünya Savaşı'ndan sonra belirginleşen serüven-mizahi bant ayrışması ülkemizde de oturdu. Bir yanda serüven bantları çizgi roman formunda hem gazetelere hem de başlı başına dergi olarak boy gösterirken, mizahi-bantlar gazetelerle sınırlı kaldı.

Bu ayrım siyasal farklılıklarla daha da belirginleşti. Serüven bantları genel anlamda reel çizgiyle üretiliyordu. Konu olarak da kendilerine tarihi olay, kişilik ve kahramanlıkları ele almışlardı. Bu bir üsluptu. Savaş ortasında Tekdal ve Şahap-Ayhan Erer ikilisiyle başlayan akım Ratip Tahir, Suat Yalaz ve Sezgin Burak'la en üst seviyesine ulaşmıştı. Mizahi bantlarsa Abdülcanbaz, Cici Can ve Bizimkiler'le başlamıştı. Gırgır ve Salata gibi dergilerde karikatürize çizgilerle çizgi roman olarak yaşantısını sürdürdü.

Siyasal kutuplaşmada tarihi çizgi romanlar - veya serüven bantları-konu olarak yalnızca geçmişi işledikleri için şovenlikle, aşırı milliyetçilik veya temelde sağcılıkla etiketlendirildiler. Siyasi yelpazedeki sağcı gazetelerde yer bulmaya başladılar. Halbuki Kaan - Karaoğlan ilk kez Akşam'da, Malkoçoğlu ilk kez Cumhuriyet'te sahneye çıkmıştı. Mizahi bantlar ve çizgide komiklik ilkesiyle önce Salata sonra Gırgır'da yer bulan yeni çizgi romancılarsa konu olarak güncel olayları ve sosyal problemleri ele almayı tercih ediyorlardı. Sağla özdeşleştirilen Orta Asyalı süvari ve bozkurt gibi imgelerle gırgır geçiyorlardı.

Böylece yetmişli yıllar yeni açılımlara başladı. Serüven çizgi romanları, tekrara düşerek altmışlı yılların güzel mirasını yemeye başladılar. Politik baskı dönemleri -istemeden- hep mizahı desteklemiş, ona malzeme sağlamıştı. 1955-60 arasında mizaha dayalı bant karikatürlerin kaydettiği büyük gelişme bunun kanıtıydı. 12 Mart'tan sonraki kaos ortamı da mizaha elverişli koşullar sundu. 1970 yılında Günaydın'la başlayan, 1972'de Gün Gazetesi'nde süren Oğuz Aral'ın Gırgır köşesi bu koşulların üzerine oturdu. Seksenli yılların ortalarına kadar sürecek yeni bir çizgi roman sayfası açıldı.

Gelecek ay "Gırgır"la kaldığımız yerden devam etmek üzere, hoşçakalın.

(1) Çağlar Keyder, "Türkiye'de Devlet ve Sınıflar" İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 273.

(2) Ç. Keyder, age., s. 276.

FERRUH DOĞAN

YİĞİT ÖZGÜR

MAYMUNCUK

M. CEM KOCATAŞ

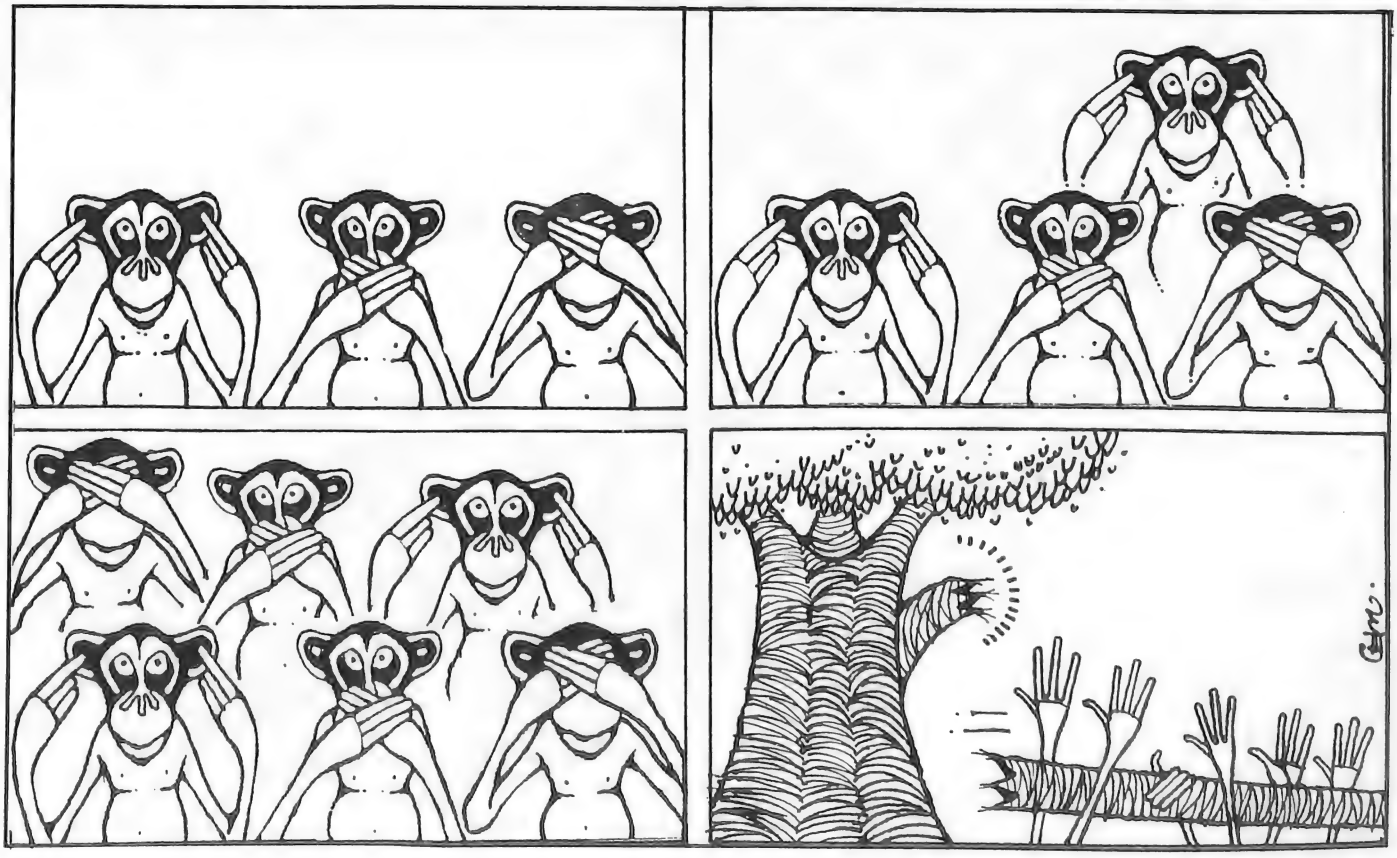

İSMET LOKMAN

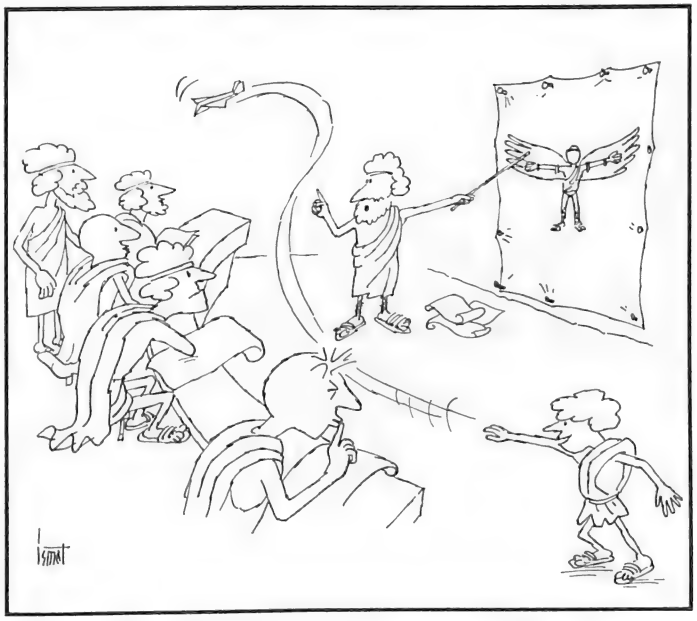

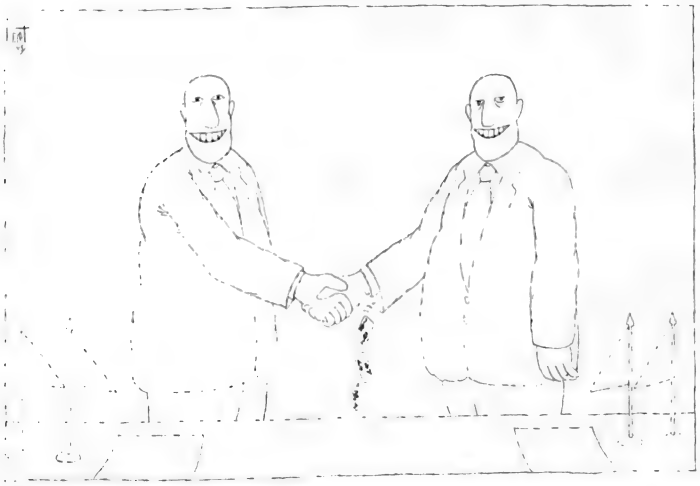

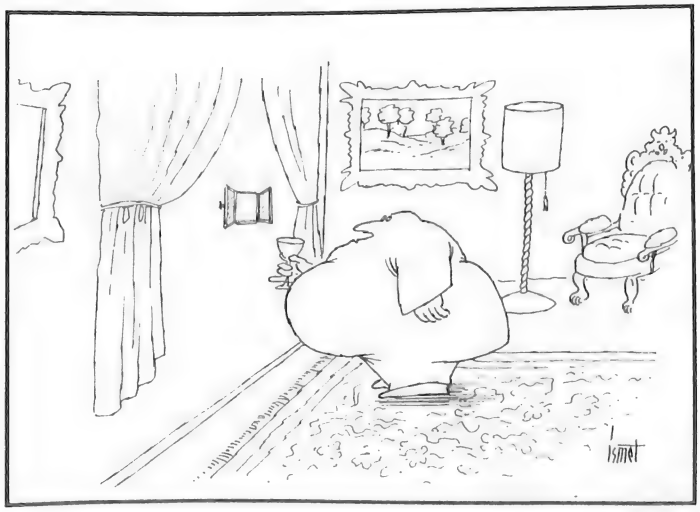

KARİKATÜRİST ANEKTOTLARI

■

Yener ÇAKMAK

■

MACERASEVER KARİKATÜRCÜ

HAMİT DURU

Kırklı yılların karikatürcülerinden Hamit Duru, 1924 Temmuzunda İstanbul'da doğdu. Babasının görevi gereği, annesini yanına alıp Erzurum'a gitmesi nedeniyle, İlkokulu Galatasaray Sultanisi'nin ilk kısmında yatılı olarak okudu. Orta tahsilini ailesinin yanına Erzurum'a giderek tamamlayan Hamit Duru, sonra tekrar İstanbul'a gelerek Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi ve Mimarlık Bölümü'nü birincilikle bitirdi. Orhan Tolon'un okul arkadaşı olan Hamit Duru, kırklı yıllarda yayınlanan "Karikatür, Şaka, Akbaba" mizah dergilerine karikatürler çizdi. Sonra, mezun olduğu okulun mesleği olan mimarlığın ağır basması, karikatürden geçinebileceği parayı kazanamaması, mimarlığa yönelmesine yol açtı. Yıllarla birlikte karikatürcülüğü de unutuldu gitti.

Üç kız kardeşi olan Hamit Duru, kendini mimarlıktan emekli ettikten sonra, tekrar karikatürcü ve ressamlık damarları kabardı. Bekâr olup kız kardeşiyle oturan Hamit Duru, ilerlemiş yaşına rağmen gezmeyi seven maceraperest bir yaradılışta. Kendisini diyar diyar gezdiren arabasına atladığı gibi, yaz aylarında Hamit Duru'ya kâh Marmaris'te, kâh Bodrum'da, Antalya'da rastlarsınız. Arabası aynı zamanda ona otellik görevi de yapar. Bir tür evidir arabası, içinde mutfak takımlarından olta takımlarına kadar herşeyi bulabilirsiniz. Gittiği yerlerde geçimini, yerli yabancı turistlerin portre karikatürlerini ve resimlerini çizerek sağlar.

Bugün 70 yaşında olan ihtiyar delikanlı, her yaz olduğu gibi yine İstanbul'dan güzel tatil beldelerimizden birine tüymüş durumda... Eee.. Böyle gönlü genç, içi macera sevgisiyle dolu eski karikatürcü abimizi cesaretinden dolayı alkışlamamak elde değil... Çünkü seyyahatlerine, cebine para koyarak değil, çizdiklerinden kazanacaklarına güvenerek çıkıyor.

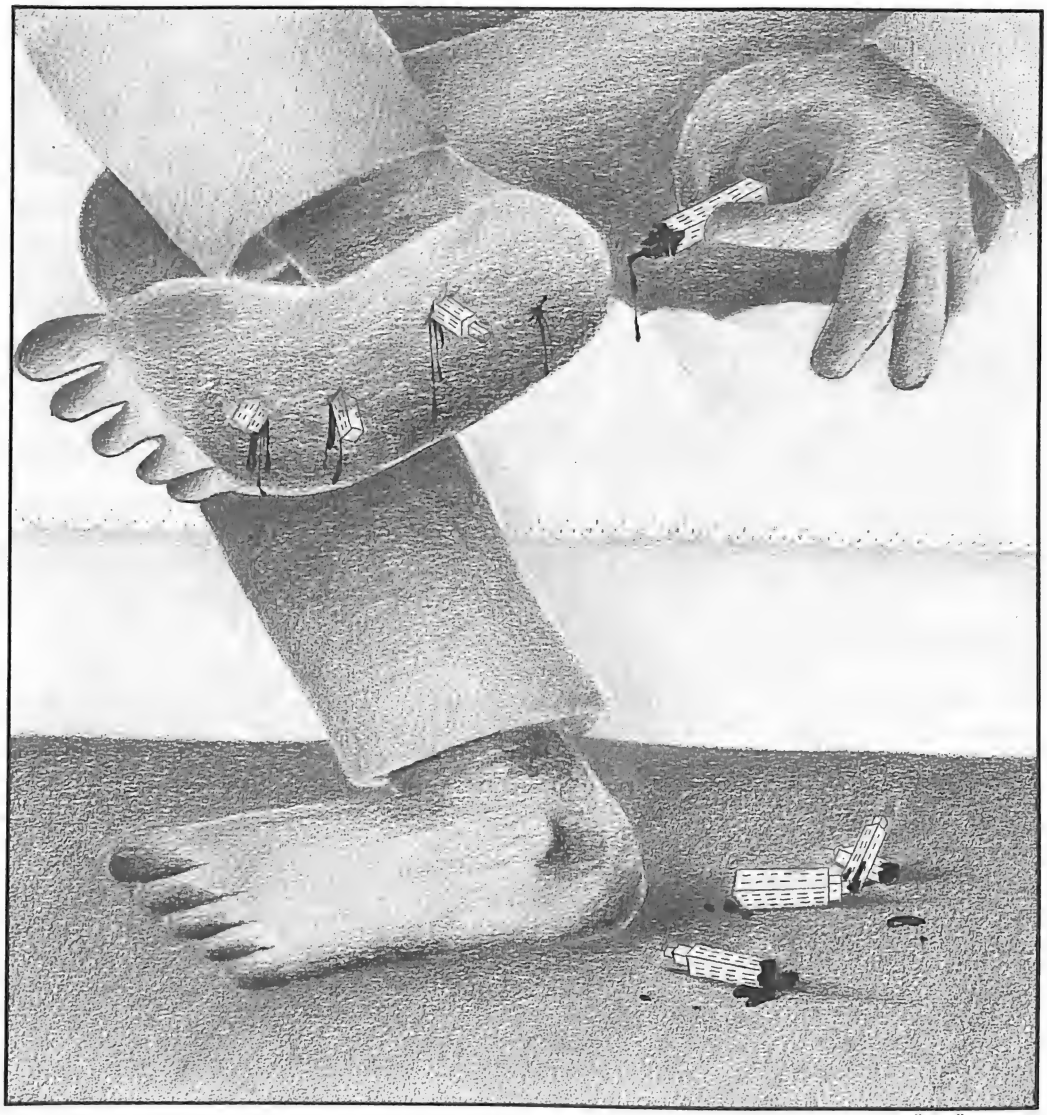

GÜL TÜRKMEN

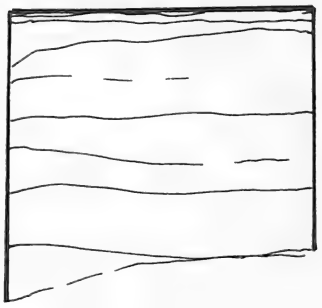

OKTAY BİNGÖL

BEYAZ PERDE

FETHİ GÜRCAN MERMERTAŞ

ALTAN ÖZESKİCİ

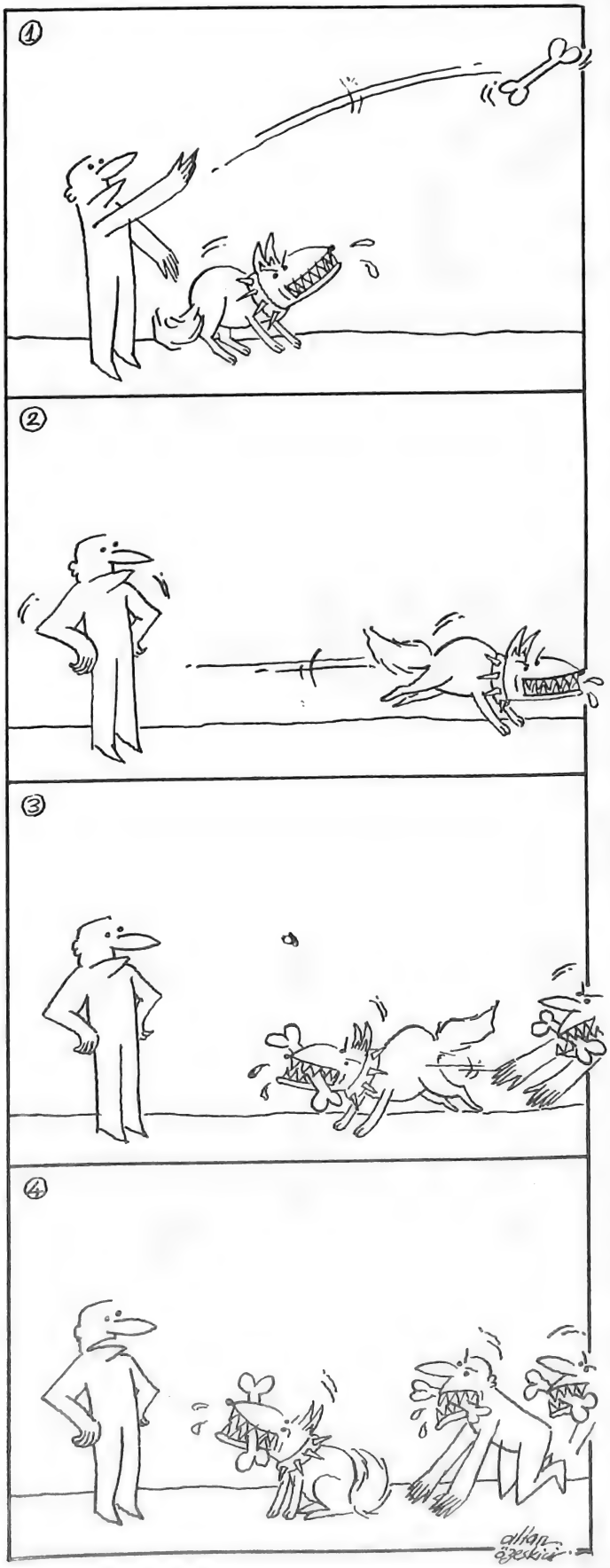

ANKARA-ANTALYA YOLUNU "DÖRT SAATTE YEDİM ABİCİM"

ÇİZGİ YERİNE

A. MÜMTAZ İDİL

Amerikalıların IQ diye adlandırdığı ve bizde yaygın olarak zeka testi olarak bilinen uygulamaya hep karşı olmuşumdur. İnsanların zekalarının yaşadıkları ortam ve bilgi düzeyi ile bağlantılı olduğunu, bunun da kendini daha zeki "hisseden" bazı kişilerce saptanamayacağını savunageldim. Görüşlerimi de bir günlük gazetenin pek okunmayan bir köşesinde belirttim. Sanırım IQ üzerine düşüncelerimi zaten bilen, yazdıklarımı da ayıp olmasın diye okuyan birkaç dostum dışında, kimse okumadı.

Bu satırları yazarken, düşüncelerimin en azından birkaç konuda değiştiğini itiraf etmek zorunda olduğum için böyle bir giriş yapmak zorunda kaldım. Daha önce yazdıklarımda IQ testlerini kesinlikle reddediyordum, ama şimdi aynı kesinliği savunamıyorum. Belki de aklımın derinliklerinde hep vardı da düşünce, ama kendi kendime bile itiraf edemiyordum...

Evet, "bayram trafiği" trajedisinden sonra kesinlikle ve yüksek sesle söylüyorum: Ehliyet sınavlarında IQ testi uygulansın... Artık dünyanın hiçbir yerinde uygulanmayan renk testi yerine, zeka testinin daha çok yararı olacağına inanıyorum.

Kuşkusuz, araba kullanmanın pratikte zeka ile doğrudan ilgisi olmadığı savunulabilir, ama başkalarının yaşam hakkının korunması açısından "mongol" tiplerin asla karayoluna çıkmaması gerektiği ortada. Karşısındakinin kendisinden hiç bed aşağı kalmayacak bir zeka düzeyinde olduğunu düşünemeyen bir yığın "kazma"nın karayolları üzerinde dolaştığını düşündükçe, kimileri evde oturmayı tercih ediyorsa, yanlış değil.

Büyük kentlerden herhangi birinin giriş yolundasınız, muhteşem karayollarımızın koşulları gereği, sağ şeritte yağılmış, birinci veya en çok ikinci viteste adım adım ilerliyorsnuz... Siz sıranıza sadık kalmaya çalışırken, solunuzdan "üstün zekalı" sürücüler vızır vızır geçiyorlar. Üstelik de siz sağ şeritte beklerken şaşkın şaşkın suratınıza bakarak "Sizin aklınıza gelmedi mi soldan gitmek, bakın boş" dercesine. Karşıdan bir araba geldiğinde de sanki herşeyi bir anda affettirecekmiş gibi, bu kez sağ sinyallerini verip, büyük bir pişkinlikle sizi şarampole itecek kadar sıkıştırıyor, ardından fırsatını bulurbulmaz yeniden sol şeride geçiveriyorlar.

Onların bu dehşet veren akıllı oyunları belki yalnızca kendilerini ilgilendirir gibi görünüyor, ama siz bir anda kendinizi dehşetli aptal hissediyorsunuz. Bunu yapmaya hakları var mı dersiniz?

O zaman bu "saygısız" yaratıkların herhangi bir iş ya da aş kuyruğunda da cinliklerini ortaya koyacaklarından hiç kuşkunuz olmasın. Binbir bahane ile sizi atlatıp, ön sıralardan işini hallettikten sonra, akşam sohbetlerinde çevrelerine sizi nasıl aptal yerine koyduklarını anlatıp, çevrelerinden de alkış alacaklardır.

Evet, araba kullanmanın bir alışkanlık olmadığını, kesinlikle bir zeka işi olduğunu savunuyorum ve bu konuda mutlaka zeka testi uygulanması gerektiği konusunda ısrar ediyorum. Kimsenin beni dinlemeyeceğini de bilsem, sonuna kadar bunu savunacağım. Herkes piyano çalabilir, herkes satranç oynayabilir, herkes kitap yazabilir, ama herkes araba kullanamaz. Bütün diğer yaptıkları kendi sorumluluğu ile sınırlıdır, başkasının araba kullanması ise, sıradan bir vatandaş olarak en çok beni ilgilendiriyor. Kendi kendime karar vermeden geldiğim şu garip dünyadan bir başkasının yanlışıyla veda etmeye hiç niyetim yok. Gaz pedalına kafasıyla değil de ayağı ile basan bunca "mongol" arasında bu kaçınılmaz sonu engelleyebilmenin tek yolu şimdilik trafiğe hiç çıkmamak.

Dikkat ettiniz mi, kamyonlar trafiğe çıkmadığında daha çok kurban veriyoruz... Çünkü "yol canavarı" diye belledğimiz kamyonlar, hatalı sollama ve aşırı hız için caydırıcı unsur oluyorlar. Ankara-Antalya yolunu "dört saatte yedim abicim" şarlatanlığını önlüyor hiçolmazsa.

İşte bu ve benzeri birkaç nedenden, IQ testlerinin yaygın olarak uygulanmasını ister oldum.

METİN PEKER

ATEŞ KEEES!..

MUSTAFA BİLGİN

ERDOĞAN BAŞOL

EKİM ATİLA PEKER

HABERLER

■ SEÇKİN TEMUR'A ÖDÜL

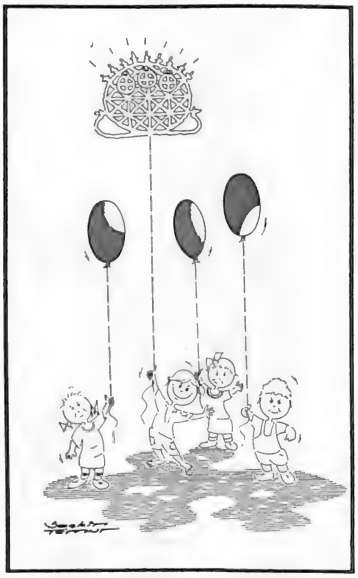

1995 Mayıs ayında Burdur Müze Müdürlüğü'nce onuncusu gerçekleştirilen "Eski Eser Müze ve İnsan İlişkileri" konulu karikatür yarışmasında dergimiz çizerlerinden Seçkin Temur üçüncülük ödülü almıştır. Arkadaşımızı kutlar, başarılarının devamını dileriz.

Seçkin Temur 1946 Ünye doğumlu. A.İ.T. mezunu. Karikatüristler Derneği üyesi. İlk karikatürünü okul yıllıklarında çizdi. Basında ilk karikatürü Ustura Dergisi'nde yayımlandı. Papağan, Akbaba, Gün, Günaydın, Hürriyet (Bon Bon), Politika, Karadeniz (Taka), Karikatür gibi dergi ve gazetelerde çizgilerine yer verildi. Yurtiçi ve yurtdışı sergi ve yarışmalara katılmakta olup, bu yarışmalardan bir çok ödül, plaket ve diploma aldı. Albümlerde karikatürleri yayımlandı.

■ LEMAN DERGİSİ'NE DAVA AÇILDI

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek 26 Kasım 1994 tarihli LEMAN Dergisi'nin 159. sayısında kendisine "MECZUP" ve "SALAK" nitelemelerinde bulunduğu gerekçesiyle "LEMAN" Karikatür Dergisi hakkında 500 milyon liralık manevi tazminat davası açtı.

■ KARİKATÜRİST ERTAN AYDIN CEZAEVİNDE

Kapatılan Özgür Gündem Gazetesi'nde "Karga" başlığı altındaki bandında 5 Nisan 1992 tarihinde çizdiği bir karikatür nedeni ile kesinleşmiş cezası bulunan Ertan Aydın, gözaltına alınarak cezaevine girdi.
Karikatüründe İnsan Hakları İhlallerine eleştiride bulunan çizer, "Devlete ve Emniyet Kuvvetlerine hakaret ettiği gerekçesiyle" 10 ay hapis cezasına çarptırıldı. Ertan Aydın'a özgür günlerin yakın olmasını diliyoruz.

■ KARİKATÜRLERLE TÜRKİYE

Orhan Coplu KARİKATÜRLERLE TÜRKİYE sergisi 20-23 Mayıs 1995 tarihlerinde Ankara Resim Heykel Müzesi'nde Ankaralı sanatseverlerin izlenimine açıldı.
Bu sergide 50 x 70 cm boyutlarında 40 çalışma yer alıyor. İlki İstanbul Pimapen Kültürevi'nde 2-17 Mayıs 1995 tarihlerinde açılan KARİKATÜRLERLE TÜRKİYE sergisi, Ankara'dan sonra Antalya Karikatür Şenliği, Aspendos Antik Tiyatrosu, Side Müzesi, Phaselis, Antalya Müzesi, Alanya Kalesi, Avanos ve Pamukkale'de de sergilenecek.
Karikatür kart, büyük boy poster ve tişört baskılarıyla desteklenen sergi, yukarıda sayılan mekanlarda yüzbinlerce izleyiciye Türkiye ile ilgili önemli mesajlar vermeyi hedeflemiştir. Serginin 1996 yılı için yurtdışı ve yurtiçi sergi programı üzerinde çalışmalar sürmektedir.

■ SERVET GÜREL EVLENDİ

Karikatürcü arkadaşımız Servet Gürel 27 Mayıs 1995 tarihinde Eczacı Yeşim Turan ile evlendi. Arkadaşımızı kutlar, mutluluklar dileriz.

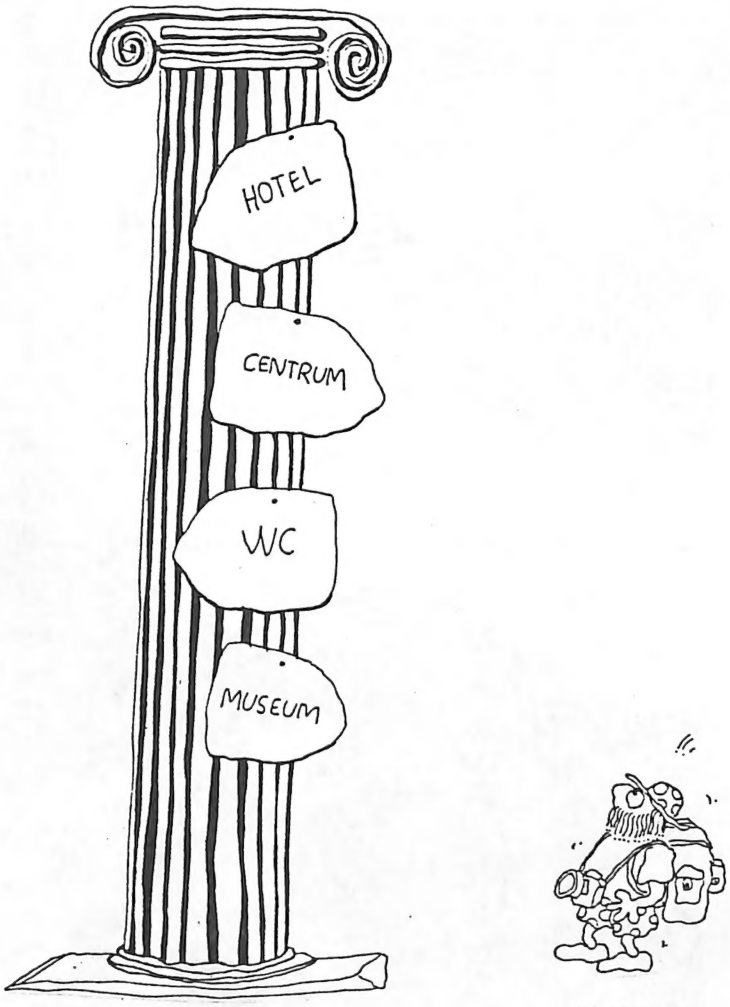

KEMAL HAYIT

MURTEZA ALBAYRAK

Dergimizin Mayıs sayısının 21. sayfasında "KINAMA" başlığı altındaki yazıya Nezih Danyal'dan Ankara 25. Noter kanalı ile tekzip ve düzeltme isteği gelmiştir.

"Derginizin Mayıs 1995 tarihli 26. sayısının 21 sahifesinde "Kınama" başlığı altında şahsımla ilgili olarak ve Ankara Dünya Karikatür Galerisi'nde Asaf Koçak Karikatür yarışması duyuru afişinin tarafımdan söktürüldüğü yolundaki haberiniz tamamen asılsızdır.

Bu haber galeri sorumlularının afişlerin tarafımdan söktürülmediği ve bu konu ile hiçbir ilgimin bulunmadığı yolundaki beyanlarına karşılık kasıtlı olarak yayınlanmıştır.

Ayrıca, halen Kültür Bakanlığı Dünya Karikatür Galerisi seçici Kurul üyesi olduğumu ve Asaf KOÇAK'ın ilk ve tek kitabının önsözü ve çizgi film çalışmalarını da birlikte yaptığımızı bilgilerinize sunarken,

Bu tekzip ve düzeltme yazımın Basın yasası hükümleri gereğince yazının alınmasını takip eden derginizin ilk sayısında aynı sahife ve punto ile yayınlanmasını dilerim.

Saygılarımla..."

Nezih DANYAL
Karikatür Vakfı Başkanı

Not : Karikatür Dergisi'nin Mayıs sayısının 21. sayfasındaki "Kınama" başlığı altındaki yazı, dergimiz yetkililerine ve Dernek üyelerine verilen bilgiler doğrultusunda aslına uygun olarak yazılmıştır.

Kasıt kesinlikle sözkonusu değildir, düşünülemez.

Karikatür Dergisi Yayın Kurulu

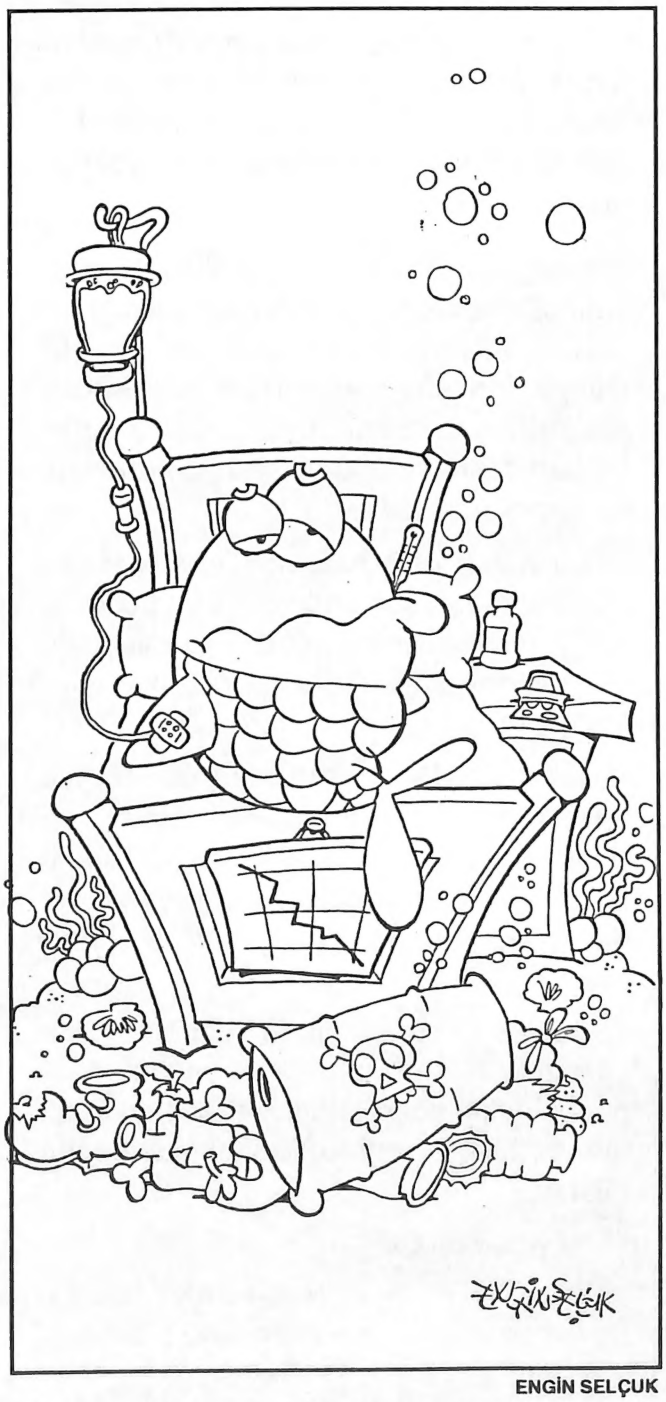

ENGİN SELÇUK

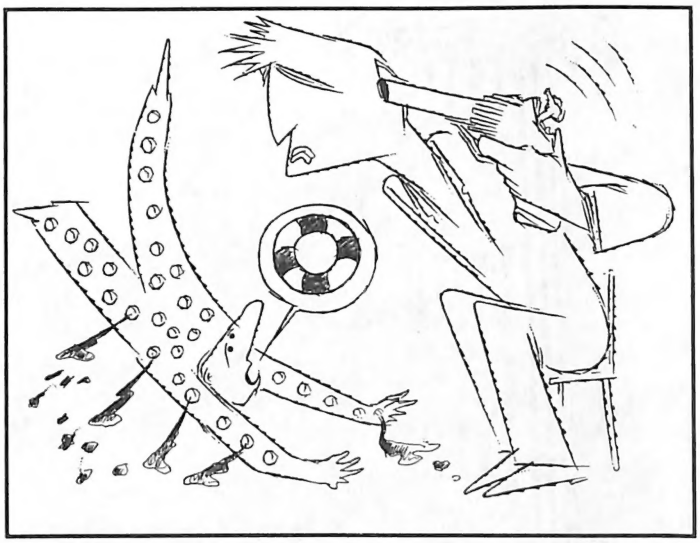

OĞUZ GÜREL

HÜSEYİN TANYERİ

ÇİLLİ

KADİR CENGİZ

H A L K S U

"DOĞAL SEÇİMİNİZ"

HALKSU ÇEŞMELERİ

100. YIL HALKSU
ÖĞRETMENLER CADDESİ
(100. YIL ULUPAZARI İÇİ)
BALGAT

AYRANCI HALKSU
HÜSEYİN ONAT SOKAK
SEMT HALİ İÇİ NO: 13/11
(AYRANCI ULUPAZARI KARŞISI)
A. AYRANCI

MALTEPE HALKSU
ŞEHİT GÖNENÇ CADDESİ
PARK-BAHÇE MD. BİNASI YANI
MALTEPE

YILDIZ HALKSU
PAZAR İÇİ (HALKPAZARI İÇİ)
MUHAFIZ ALAYI KARŞISI
YILDIZ

ÇANKAYA BELEDİYESİ / BELDE A.Ş.

Türkiye'de karar verme konumunda olan kişiler niçin gazetemizi okur?

Çünkü gerek duydukları bilgileri objektif olarak sadece gazetemizde bulabilirler.